

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

УПРАВЛІННЯ ДЕПОЗИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ БАНКУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала: студентка II курсу,
групи 672-2, денної форми навчання
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»
Терентюк Марія Миколаївна _____

Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Харабара Віолетта Миколаївна _____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № ____ від _____ 2023 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.

АНОТАЦІЯ

Терентюк М.М. Управління депозитною політикою банку. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2023.

У кваліфікаційній роботі проведено дослідження теорії і практики управління депозитною політикою банку. Визначено сутність депозитної політики банку, проведено класифікацію депозитних операцій, досліджено механізм управління депозитною політикою, охарактеризовано нормативно-правове забезпечення депозитної політики банків в Україні. Проведено аналіз діяльності банків на депозитному ринку України і визначені основні тенденції розвитку, охарактеризовано фінансово-господарську діяльність АТ «Ідея Банк» та проаналізовано його депозитну політику, розроблені заходи поліпшення системи стимулювання залучення вкладів та способи підвищення ефективності обслуговування клієнтів в АТ «Ідея Банк», а також запропоновані шляхи вдосконалення управління депозитним портфелем для АТ «Ідея Банк» на основі вивченого досвіду.

Ключові слова: банківська установа, банківська діяльність, депозит, депозитна політика банку, депозитний портфель.

ANNOTATION

Terentyuk M. Management of the bank's deposit policy. - Manuscript. Qualification work for obtaining the second (master's) level of higher education in specialty 072 «Finance, banking and insurance». Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2023.

In the qualifying work, a study of the theory and practice of managing the bank's deposit policy was carried out. The essence of the bank's deposit policy has been defined, the classification of deposit operations has been carried out, the deposit policy management mechanism has been investigated, and the regulatory and legal support for the deposit policy of banks in Ukraine has been characterized. An analysis of the activity of banks on the deposit market of Ukraine was carried out and the main development trends were determined, the financial and economic activity of JSC "Idea Bank" was characterized and its deposit policy was analyzed, measures were developed to improve the system of stimulating the attraction of deposits and ways to improve the efficiency of customer service in JSC "Idea Bank", as well as proposed ways of improving the management of the deposit portfolio for JSC "Idea Bank" based on the learned experience.

Keywords: banking institution, banking activity, deposit, bank deposit policy, deposit portfolio.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ М.М. Терентюк

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ДЕПОЗИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ БАНКУ	7
1.1. Сутність депозитної політики банку та класифікація депозитних операцій банку	7
1.2. Механізм управління депозитною політикою банку.....	11
1.3. Нормативно-правова база регулювання депозитної політики банківських установ	16
Висновки до розділу 1.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ НА ПРИКЛАДІ АТ «ІДЕЯ БАНК»	23
2.1. Оцінка діяльності банків на депозитному ринку України	23
2.2. Характеристика фінансово-господарської діяльності АТ «Ідея Банк»	28
2.3. Аналіз депозитної політики АТ «Ідея Банк»	33
Висновки до розділу 2.....	39
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕПОЗИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ АТ «ІДЕЯ БАНК»	41
3.1. Розробка способів поліпшення системи стимулювання залучення вкладів та підвищення ефективності обслуговування клієнтів АТ «Ідея Банк».....	41
3.2. Шляхи вдосконалення управління депозитним портфелем АТ «Ідея Банк»	46
Висновки до розділу 3.....	51
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56

ВСТУП

Актуальність. Управління депозитною політикою банку відіграє критично важливу роль у питанні забезпечення стабільності та розвитку банківської системи, а отже, і в економіці країни в цілому. Депозитна політика визначає основні аспекти того, як банк акумулює та використовує депозитні ресурси, що є важливою частиною його бізнес-діяльності. Адекватне виконання відповідної функції забезпечує ліквідність банку, зменшує ризики втрати коштів та підвищує довіру до банківської системи з боку вкладників.

В умовах, коли банківська система є вразливою, зокрема під час військового нападу Росії на Україну, правильне управління депозитною політикою стає ще більш актуальним. Нестабільність у зовнішньому середовищі може викликати масове виведення депозитів, що загрожує стійкості банків та може призвести до фінансової кризи. Тому у поточних умовах здатність ефективно управляти коштами від фізичних та юридичних осіб, прогнозувати та адаптуватися до змін у поведінці вкладників є ключовою для забезпечення стабільності банку та довіри до нього з боку клієнтів.

Дослідженнями у цій сфері займалися такі автори, як Антонюк О. В., Бездітко Ю. М., Булюк В. В., Вдовенко Л. О., Квасницька Р. С., Подплетній В., Радченко Н.Г., Романова М. І., Рудалева Л. В., Сенищ П. М., Устюгова Ж. В., Фостяк В. та інші.

Мета роботи полягає у визначенні напрямів підвищення ефективності управління депозитною політикою АТ «Ідея Банк» на основі виявлення теоретичних та практичних аспектів роботи банку.

Відповідно, завданнями в межах дослідження є:

- визначити сутність депозитної політики банку і провести класифікацію депозитних операцій;

- дослідити механізм управління депозитною політикою та вказати на його ключові елементи;
- охарактеризувати нормативно-правову основу, на якій базується депозитна політика банків в Україні;
- провести аналіз діяльності банків на депозитному ринку України і визначити основні тенденції розвитку;
- дати характеристику фінансово-господарської діяльності АТ «Ідея Банк» на депозитному ринку;
- проаналізувати депозитну політику АТ «Ідея Банк» та її особливості;
- розробити заходи поліпшення системи стимулювання залучення вкладів та способи підвищення ефективності обслуговування клієнтів в АТ «Ідея Банк»;
- запропонувати шляхи вдосконалення управління депозитним портфелем для АТ «Ідея Банк» на основі вивченого досвіду.

Об'єктом дослідження є депозитна політика банку.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів формування та реалізації депозитної політики у сучасному українському банку.

Інформаційну базу дослідження формують дані бухгалтерської та управлінської звітності АТ «Ідея Банк», а також дані НБУ щодо розвитку депозитної політики українських банків.

У роботі використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. До загальнонаукових можна віднести: причинно-наслідковий аналіз, сходження від абстрактного до конкретного, аналогія, структурно-функціональний метод, класифікація тощо. Використовувалися такі емпіричні методи як горизонтальний і вертикальний аналіз, прямий математичний розрахунок тощо.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в наступному:

- набуло подальшого розвитку визначення депозитної політики банку, яка полягає у структурованому підході до управління різноманітними операціями по залученню коштів підприємств і інших організацій та фізичних осіб на депозитні рахунки під певну дохідність та на основі наперед визначених парламентів зарахування, виведення, виплати проценту тощо;
- набуло подальшого розвитку методичні підходи до формування механізму управління депозитною політикою банку, який вимагає співпраці між ключовими підрозділами, включаючи Правління банку та Комітет з управління активами і пасивами, які разом забезпечують баланс між прибутковістю, управлінням ризиками та задоволенням потреб клієнтів.

Апробація та практичне значення результатів дослідження. Практична значущість результатів дослідження полягає в тому, що запропоновані автором заходи щодо поліпшення системи стимулювання залучення вкладів та способи підвищення ефективності обслуговування клієнтів будуть впроваджені в діяльність АТ «Ідея Банк».

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг магістерської роботи становить 60 сторінок друкованого тексту, основний міст роботи викладено на 55 сторінках. Робота містить 14 рисунків та 7 таблиць, список використаних джерел включає 44 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ДЕПОЗИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ БАНКУ

1.1. Сутність депозитної політики банку та класифікація депозитних операцій банку

Депозитна політика поряд з кредитною є основою бізнес-моделі будь-якого українського банку. Без ефективного залучення коштів вкладників неможливо забезпечити стійке довгострокове зростання кредитної організації. Перш ніж перейти до вивчення національного досвіду реалізації депозитної політики та залучення коштів окремим банком слід визначити сутність основних понять.

Депозити – це будь-які кошти, перераховані на рахунок вкладника банком[41]. Таке визначення є частково точним. Депозити - це кошти, розміщені в банку, але не обов'язково зараховані банком на рахунок вкладника, а скоріше самим вкладником або третьою особою від імені вкладника. Термін «перераховані» може викликати певну плутанину, оскільки він може означати, що банк є джерелом коштів, що не стосується депозитів.

Під депозитом в світовій банківській практиці розуміють грошові кошти або цінні папери, що передані на зберігання фінансово-кредитній чи банківській установі[3, с.1]. Депозити - це дійсно кошти або цінні папери, довірені банку на зберігання. Однак, визначення можна було б покращити, вказавши, що депозити часто передбачають угоду з банком про їх повернення, типово в українській практиці, з відсотками, на узгоджених умовах.

Таким чином, банківський депозит - це основна фінансова послуга, яку пропонують банки, коли фізичні або юридичні особи можуть розмістити свої кошти на банківському рахунку. Таке розміщення переслідує подвійну мету: збереження коштів і отримання відсотків з часом. Банки можуть пропонувати

різні види депозитних рахунків, включаючи чекові, ощадні або строкові депозити, кожен з яких має свої умови щодо доступності, відсоткових ставок та строку дії.

Депозитна політика визначає умови, на яких банк приймає кошти від клієнтів. Вона охоплює процедури відкриття, обслуговування та закриття депозитних рахунків, пропонувані процентні ставки, а також умови зняття коштів та доступу до них. Політика може також охоплювати регуляторні вимоги щодо дотримання як банком, так і його клієнтами чинної нормативно-правової бази, що регулює банківські операції та фінансові транзакції. Ця політика має вирішальне значення для управління ліквідністю банку.

Елементи депозитної політики банку є фундаментальними для управління депозитною діяльністю банку відповідно до його стратегічних цілей, вимог НБУ та економічного середовища. Депозитна політика охоплює різні аспекти депозитних операцій банку, визначаючи рамки, в яких ці операції здійснюються.

Одним з найважливіших елементів депозитної політики є визначення типів депозитів, які банк готовий приймати. Цей аспект охоплює різні депозитні продукти, що пропонуються банком, які можуть включати депозити на вимогу, строкові депозити, валютні депозити та інші спеціалізовані депозитні продукти. Кожен з цих видів депозитів задовольняє різні потреби клієнтів і має різні профілі ризику та ліквідності, якими необхідно управляти відповідно до апетиту банку до ризику та вимог до ліквідності.

Умови, на яких приймаються, зберігаються та виплачуються депозити, є ще одним важливим елементом депозитної політики [39, с.17]. Цей аспект включає визначення процентних ставок, що застосовуються до різних депозитних продуктів, строків погашення строкових депозитів та умов, за яких депозити можуть бути зняті. Крім того, вона охоплює процедури відкриття, обслуговування та закриття депозитних рахунків, забезпечуючи чітке розуміння як банком, так і його клієнтами своїх прав та обов'язків.

Крім того, депозитна політика визначає підхід банку до управління ризиками, пов'язаними з депозитними операціями, включаючи кредитний ризик, ризик зміни процентної ставки та ризик ліквідності. Менеджмент встановлює методи управління ризиками та засоби контролю, які мають бути впроваджені для виявлення, вимірювання, моніторингу та пом'якшення цих ризиків, сприяючи таким чином загальній стабільності та стійкості банку.

Нарешті, депозитна політика відіграє важливу роль у визначенні операційних процедур та технологічної інфраструктури, що підтримують депозитні операції. У цьому контексті увага звертається на системи і процеси реєстрації, обробки та формування звітності за депозитними операціями, а також технологічних платформ, що дозволяють клієнтам отримувати доступ до своїх депозитних рахунків та управляти ними.

Види депозитних операцій, що здійснюються банківськими установами, можна класифікувати за багатьма класифікаційними ознаками. Однією з основних класифікаційних ознак є характер самих операцій. Депозитні операції поділяються на кілька типів, включаючи операції з плаваючими ставками та операції, що здійснюються за фіксованими (постійними) процентними ставками. Також їх можна класифікувати за категорією клієнтів - чи є вони юридичними особами, такими як підприємства, державні чи некомерційні організації, чи фізичними особами.

Депозити можна диференціювати на основі строку їх погашення або умов, за яких вони можуть бути зняті або виплачені. За цією ознакою виділяють три основні типи: депозити на вимогу, які є зобов'язаннями, не визначеними конкретним терміном, строкові депозити, які мають визначений термін дії, та умовні депозити, які є зобов'язаннями, за якими кошти підлягають виплаті за попередньо узгодженими умовами.

Подальша класифікація може бути здійснена на основі статусу вкладника та валюти, в якій зроблено депозит. Депозити можна класифікувати

залежно від того, хто їх розміщує з точки зору громадянства - резиденти чи нерезиденти.

Депозитні операції, залежно від часової орієнтації, можна умовно поділити на довгострокові та короткострокові, кожен з яких має чітко визначені цілі та операційні рамки. Довгострокова депозитна політика ґрунтується на створенні стабільної фінансової бази, яка посилює здатність банку здійснювати довгострокове кредитування та інвестиційну діяльність. Ця політика часто передбачає заохочення строкових депозитів з подовженими термінами погашення, які не лише забезпечують клієнтам вищі відсоткові ставки, але й надають банку передбачуване та стабільне джерело фінансування. Формулювання та реалізація довгострокової депозитної політики вимагає виваженої оцінки позиції банку щодо ліквідності, прогнозу процентних ставок, а також стратегічних цілей розвитку.

І навпаки, короткострокова депозитна політика, як правило, спрямована на управління поточною ліквідністю банку та задоволення його короткострокових потреб у фінансуванні. Передбачається залучення депозитів на вимогу та короткострокових строкових депозитів, які забезпечують банку необхідну гнучкість для реагування на нові потреби у фінансуванні.

Детально розроблена депозитна політика виходить за рамки тимчасових міркувань і включає в себе цільові стратегії, спрямовані на певні демографічні когорти. Наприклад, депозитна політика може передбачати спеціалізовані депозитні продукти та послуги, пристосовані до фінансових потреб та уподобань окремих демографічних груп, таких як батьки з маленькими дітьми або пенсіонери.

Дитячий ощадний рахунок, що підтримується сприятливою депозитною політикою, може пропонувати пільгові відсоткові ставки, мінімальні комісії та освітні стимули для підвищення фінансової грамотності серед молоді. Часто мова йде про депозит до повноліття.

Аналогічно, депозитна політика може передбачати продукти з доходом на вигідних умовах для пенсіонерів, пропонуючи їм надійний приріст коштів та збереження капіталу.

Отже, на основі проведеного дослідження вказано, що сутність депозитної політики банку полягає у структурованому підході до управління різноманітними операціями по залученню коштів підприємств і інших організацій та фізичних осіб на депозитні рахунки під певну дохідність та на основі наперед визначених параметрів зарахування, виведення, виплати проценту тощо. Класифікація депозитних операцій банку охоплює кілька вимірів, включаючи характер операцій, строки депозитів та демографічну орієнтацію депозитної політики, що дає змогу тонко управляти ліквідністю, ризиками та задоволенням потреб клієнтів.

1.2. Механізм управління депозитною політикою банку

Механізм управління депозитною політикою банку є багатограним, об'єднує зусилля багатьох суб'єктів і стосується різних продуктів та операцій для забезпечення оптимального фінансового результату та управління ризиками.

На чолі цього механізму стоїть Рада директорів (Правління) банку. На неї покладено основну відповідальність за визначення стратегічного напрямку діяльності банку, що включає в себе і його депозитну політику.

Беручи до уваги такі фактори, як макроекономічне середовище та фінансовий стан банку, вони закладають фундаментальну стратегію діяльності (Рис. 1.1).

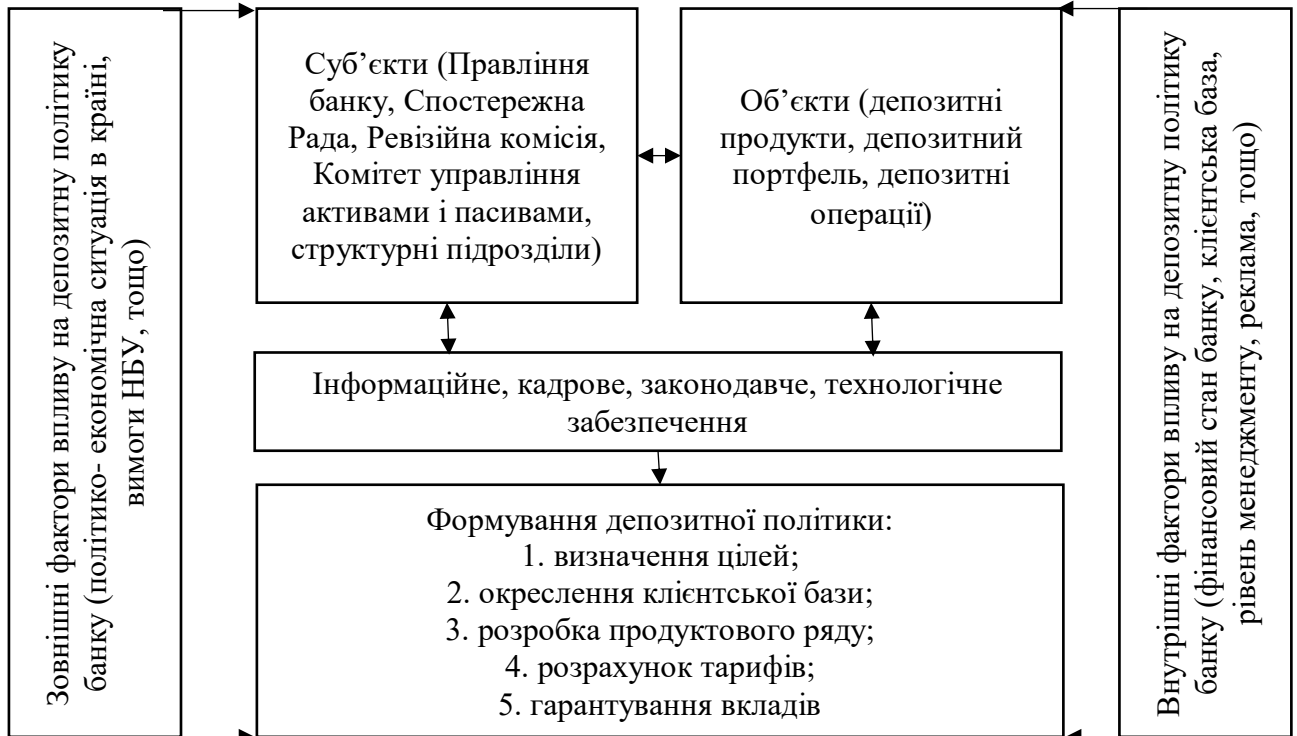

Рис.1.1 Механізм формування депозитної політики

Джерело: складено автором на основі [37, с.246; 6, с.282]

Наглядова рада контролює слідування банком та Правлінням того напрямку депозитної політики, який був визначений та узгоджений з акціонерами кредитної організації. Її основне завдання полягає в тому, щоб забезпечити відповідність операцій банку, включаючи депозитну стратегію, більш широким цілям.

Аудиторський комітет, з іншого боку, виконує функцію контролю адекватності облікової господарської інформації. Він ретельно стежить за операційною діяльністю банку, особливо за депозитною діяльністю, забезпечуючи прозорість, дотримання вимог та відсутність порушень. Одним з їхніх життєво важливих обов'язків є оцінка ризику, пов'язаного з депозитним портфелем банку, що робить їхню роль першорядною у сфері управління цим аспектом фінансової роботи банку.

Функція комітету з управління активами та пасивами полягають у підтримці ліквідності, управлінні процентним ризиком, притаманним

депозитам, та забезпеченні гармонійного поєднання депозитної діяльності банку з його кредитною діяльністю.

У ширшому контексті участь приймають і інші структурні підрозділи. Ці спеціалізовані сегменти всередині банку займаються конкретними операційними аспектами. Зокрема в рамках центральної структури банку сюди входять підрозділи, які ініціюють інноваційні продукти, проводять оцінку ризиків, займаються взаємовідносинами з клієнтами, а також виконують інші функції [22, с.86].

Протилежною частиною суб'єктам механізму є об'єкти в рамках депозитної політики. На першому плані знаходяться депозитні продукти. Вони включають в себе різні типи депозитних рахунків, які пропонує банк, кожен з яких має свої особливості, зокрема різні відсоткові ставки, тривалість терміну, реквізити балансу та параметри зняття коштів. Основна мета полягає в тому, щоб задовольнити потреби різноманітної клієнтської бази, зберігаючи при цьому прибутковість банку в центрі уваги.

Депозитний портфель, який є сукупністю всіх банківських депозитів, вимагає стратегічного підходу. Завдання полягає в забезпеченні гармонійного поєднання короткострокових і довгострокових депозитів, збереженні ліквідності та упереджувальному управлінні ризиками, які можуть виникнути внаслідок непередбачуваних великих вилучень коштів або ринкових аномалій.

Нарешті, щоденну роботу цього механізму підтримують депозитні операції. Сюди входять рутинні, але критичні дії, такі як відкриття рахунків, обробка зняття коштів та виплата відсотків. Ефективність управління цими операціями не лише забезпечує безперебійне обслуговування клієнтів, але й відіграє ключову роль в управлінні ліквідністю та ризиками банку.

Оцінка ефективності депозитної політики банку є невід'ємною складовою його загальної депозитної стратегії. Перший етап - аналіз динаміки обсягів депозитів і кредитів - дає цілісне уявлення про стан ліквідності банку. Спостереження за тенденціями зростання або скорочення депозитів і кредитів

з плином часу може продемонструвати чутливість банку до ринкових умов і його привабливість як для вкладників, так і для позичальників.

На другому етапі менеджмент заглиблюється в динаміку процентних ставок за кредитами та депозитами. Вивчаючи коливання і тенденції банки можуть оцінити конкурентоспроможність своїх продуктів на ринку. На третьому етапі увага переноситься на аналіз співвідношення обсягів кредитів до обсягів депозитів, сегментованих за різними критеріями, такими як типи продуктів, клієнтські сегменти та строки утримання депозитів.

Нарешті, четвертий етап зосереджений на оцінці ключових показників ефективності депозитної політики. Ці КПЕ можуть охоплювати такі показники, як вартість коштів, темпи зростання депозитів, чиста процентна маржа та рівень утримання клієнтів, серед інших. Аналізуючи ці показники, менеджмент може визначити, наскільки ефективно його депозитна політика відповідає його ширшим стратегічним цілям. Будь-які відхилення або аномалії в цих показниках можуть сигналізувати про потенційну неефективність або напрямки вдосконалення депозитної стратегії (Рис. 1.2).

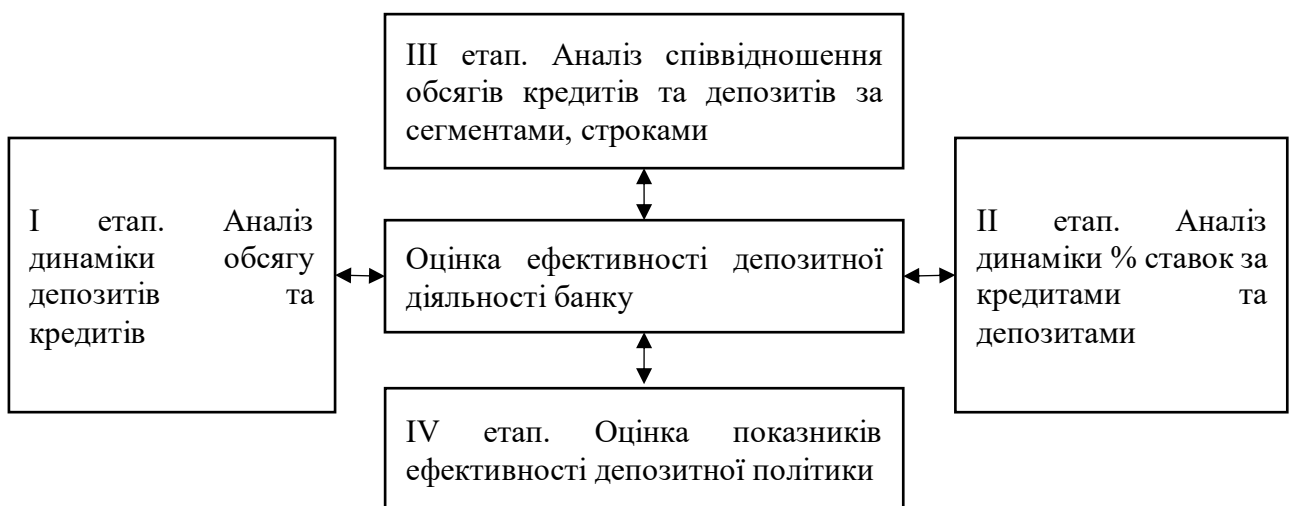

Рис. 1.2 Етапи оцінки ефективності депозитної політики банку

Джерело: складено автором на основі [34, с.162; 15, с.437]

Депозитна політика банку формується під впливом різних факторів, серед яких інформаційне, кадрове, законодавче та технологічне забезпечення є ключовими.

Інформаційне забезпечення - це дані та інформація, які банк збирає, обробляє та використовує. Це основа, на якій приймається багато рішень, пов'язаних з депозитною політикою. Банк покладається як на внутрішні, так і на зовнішні джерела інформації. Внутрішня інформація - це дані про поточних вкладників, історичні тенденції та ефективність різних депозитних продуктів. Ззовні важливу роль відіграє інформація про ринкові тенденції, конкурентний бенчмаркінг та ширші економічні показники. Таке об'єднання інформації дозволяє банку оцінити свою позицію, зрозуміти динаміку ринку та відповідно адаптувати свої депозитні пропозиції.

Кадрове забезпечення стосується аспекту людських ресурсів, підкреслюючи важливість наявності кваліфікованих та обізнаних працівників для впровадження, управління та адаптації депозитної політики банку. Правильно підібрані кадри професіоналів, від стратегів і розробників продуктів до представників по роботі з клієнтами, гарантують, що банк може розробляти конкурентоспроможні депозитні продукти, управляти ризиками, пов'язаними з депозитами, і пропонувати бездоганне обслуговування своїм клієнтам. Навчання та розвиток, а також надійна стратегія підбору персоналу гарантують, що банк завжди буде на крок попереду в розумінні та управлінні своїми депозитними операціями.

Законодавче забезпечення означає нормативно-правову базу, в рамках якої працюють банки. Регуляторне середовище має значний вплив на те, як банки формують і реалізують свою депозитну політику.

Технологічне забезпечення - це інструменти, платформи та системи, які підтримують депозитні операції банку. У сучасну цифрову епоху клієнти очікують безперебійного банківського обслуговування в режимі онлайн,

миттєвого доступу до своїх коштів та інформації про свої рахунки в режимі реального часу[4, с.80].

Отже, механізм управління депозитною політикою банку об'єднує кілька суб'єктів - від Правління банку до спеціалізованих структурних підрозділів, що забезпечують її відповідність стратегічним цілям та вчасне реагування на ринкову кон'юнктуру. Рішення цих суб'єктів направлені на депозитні продукти, депозитний портфель та депозитні операції. Важливим елементом процесу є оцінка ефективності депозитної політики. Для цілісного формування та реалізації цієї політики банки покладаються на життєво важливі елементи, включаючи інформаційну обізнаність, кваліфікований персонал, дотримання регуляторних вимог та найсучасніші технологічні платформи.

1.3. Нормативно-правова база регулювання депозитної політики банківських установ

Нормативно-правова база, що регулює депозитарну політику банківських установ в Україні, має кілька рівнів, що відображає складність та взаємодію міжнародної, національної та внутрішньої організаційної динаміки. Кожен з них має свої особливості, які відіграють ключову роль в управлінні депозитарними функціями банківського сектору країни (Рис. 1.3).

Стратегічний (концептуальний) рівень охоплює документи, що закріплюють основоположні принципи функціонування фінансової системи України. Тобто відбувається інтеграція як внутрішніх конституційних принципів, так і міжнародних рамок. Конституція України слугує основним внутрішнім якорем, визначаючи правові та операційні параметри фінансової системи країни. Крім того, важливу роль відіграють міжнародні угоди та рекомендації, зокрема Базельські угоди (Базель I, II, III та IV) [43]. Ці угоди, розроблені Базельським комітетом з банківського нагляду, встановлюють

міжнародно визнані стандарти щодо достатності банківського капіталу, стрес-тестування та ризику ринкової ліквідності. Крім того, задокументовані переговори та рекомендації Міжнародного валютного фонду (МВФ) та інших міжнародних фінансових організацій також можуть впливати на депозитну діяльність банків в Україні.

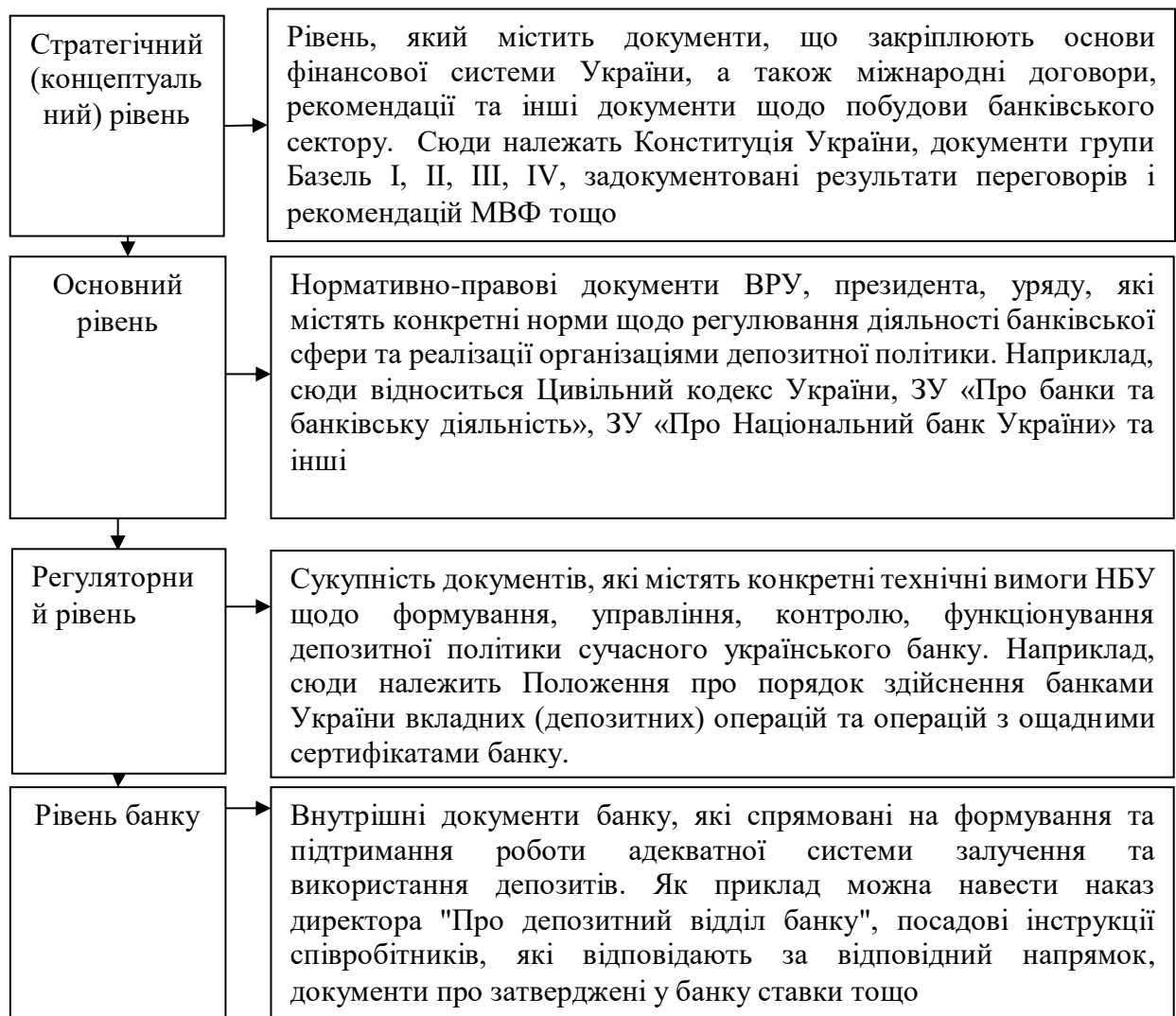

Рис. 1.3 Рівні нормативно-правової бази регулювання депозитної політики банківських установ

Джерело: складено автором

Переходячи до основного рівня, слід зазначити, що він включає нормативно-правові документи законодавчого органу України - Верховної Ради (ВРУ), президента та уряду. На цьому рівні основна увага приділяється

встановленню чітких норм для регулювання діяльності банківського сектору, зокрема депозитарної політики. Показовим прикладом є Цивільний кодекс України[40], який встановлює широкі цивільно-правові принципи, в тому числі ті, що можуть впливати на банківські операції. Спеціальні закони, такі як Закон України "Про банки і банківську діяльність"[24] та Закон України "Про Національний банк України"[27], Указ Президента України «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб - вкладників комерційних банків України» деталізують конкретні найважливіші аспекти виконання депозитних операцій банком.

Регуляторний рівень являє собою більш деталізовану нормативно-правову основу, що формується НБУ. Документи цього рівня містять технічні вимоги, яких банки повинні дотримуватися, особливо щодо формулювання, управління, нагляду та функціонування своєї депозитарної політики. Наприклад, існують положення про те, як банки в Україні повинні здійснювати депозитарні операції та працювати з банківськими ощадними сертифікатами.

Нарешті, банківський рівень - це внутрішньо-орієнтований рівень, що стосується безпосередньо окремих банківських установ. Директор, ради, інші посадові особи та структурні органи формують накази, положення, інструкції і т. д., спрямовані на формування та підтримку ефективної системи залучення та використання депозитів. Вони можуть варіюватися від розпорядчих документів, таких як наказ директора про створення депозитного відділу банку, до посадових інструкцій та інструкцій для працівників, відповідальних за виконання певних функцій, наприклад, прийому коштів у касі для зарахування на депозитний рахунок.

Таким чином, нормативно-правова база депозитарної політики в банківському секторі України є багаторівневою структурою - від стратегічних міжнародних угод до складних внутрішньобанківських протоколів.

Що ж до окремих документів, то, наприклад, Цивільний кодекс України № 435-IV від 02.11.2019 визначає сутність поняття депозитів. Указ Президента України «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб - вкладників комерційних банків України» №996/98 від 10.09.1998 забезпечує захист інтересів депозитних вкладників.

Документ під назвою «Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій та операцій з ощадними сертифікатами банку» окреслює основні норми для здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій та операцій з ощадними сертифікатами [23].

Структура документа складається з декількох розділів, починаючи із Загальних положень, які висвітлюють правову базу, відповідно до якої він розроблений, спираючись на Цивільний кодекс України та інші закони, що регулюють банківські та фінансові операції в країні. У цьому розділі дається визначення ключових термінів, таких як депозит, вклад на вимогу, строковий вклад, вкладна (депозитна) операція, вкладник, ощадний сертифікат, які є основою для розуміння регуляторного дискурсу, викладеного в документі.

Після загальних положень документ заглиблюється у специфіку вкладних (депозитних) операцій. Цей розділ визначає порядок діяльності банків України та філій іноземних банків в Україні щодо залучення банками України та філіями іноземних банків в Україні грошових коштів або банківських металів від вкладників на вкладні (депозитні) рахунки. Деталізовано порядок відкриття та закриття вкладних (депозитних) рахунків вкладників як у національній, так і в іноземній валюті або банківських металах. Крім того, документ зобов'язує банки встановлювати та оприлюднювати умови залучення банківського вкладу (депозиту) відповідного виду.

Також розглядаються механізми встановлення та сплати процентних ставок за вкладними (депозитними) операціями, нарахування процентів з

наступного дня після надходження коштів або банківських металів, а також порядок виплати процентів вкладнику. Крім того, документ містить рекомендації щодо здійснення валютних операцій з фізичною поставкою та без фізичної поставки за вкладними (депозитними) рахунками вкладників відповідно до валютного законодавства та нормативно-правових актів Національного банку щодо здійснення операцій з валютними цінностями.

Далі документ переходить до операцій з ощадними сертифікатами.

По суті, документ містить комплексну основу, яка визначає, як банки в Україні мають здійснювати операції з депозитами та ощадними сертифікатами. Він спрямований на забезпечення чіткості, дотримання законодавства та стандартизованих процедур при здійсненні банківських операцій у межах українського законодавства, що сприятиме правовій та операційній прозорості банківського сектору України.

Висновки до розділу 1

Таким чином, у процесі вивчення теоретичних основ управління депозитною політикою банку сформульовані наступні висновки:

- вказана сутність депозитної політики банку та проведена класифікація депозитних операцій банку. Сутність депозитної політики банку полягає у структурованому підході до управління різноманітними операціями по залученню коштів підприємств і інших організацій та фізичних осіб на депозитні рахунки під певну дохідність та на основі наперед визначених параметрів зарахування, виведення, виплати проценту тощо. Класифікація банківських депозитних операцій, або класифікація депозитних операцій банку, є ключовим механізмом для сегментації депозитних операцій на основі різних параметрів, включаючи операційну природу, термін погашення та цільові демографічні групи, що забезпечує ретельне управління ліквідністю та

профілем ризику банку. Поєднуючи продуману депозитну політику з детальною класифікацією депозитних операцій, банки можуть досягти гармонійного узгодження з регуляторними вимогами, стратегічними цілями та мінливими потребами різноманітних демографічних груп клієнтів;

- охарактеризовано механізм управління депозитною політикою банку. Управління депозитною політикою банку вимагає співпраці між ключовими підрозділами, включаючи Правління банку та Комітет з управління активами і пасивами, які разом забезпечують баланс між прибутковістю, управлінням ризиками та задоволенням потреб клієнтів. За допомогою систематичного процесу оцінки банки аналізують взаємозв'язок між обсягами депозитів і кредитів, ретельно вивчають тенденції процентних ставок і вимірюють найважливіші показники діяльності, забезпечуючи ефективність політики. Забезпечуючи надійність та адаптивність політики, банки використовують поєднання своєчасних даних, компетентних людських ресурсів, суворого дотримання законодавства та сучасних технологій.

- систематизована нормативно-правова база регулювання депозитної політики банківських установ. Нормативно-правова база України, що регулює депозитарну політику в банківських установах, охоплює чотири рівні: стратегічний, який включає основоположні документи, такі як Конституція України та міжнародні угоди, такі як Базель I-IV; первинний рівень, на якому виділяються нормативно-правові документи ключових державних органів; регуляторний рівень, позначений технічними інструкціями Національного банку України; та банківський рівень, який зосереджується на внутрішніх документах та процедурах окремих банків. Така багаторівнева структура гарантує, що депозитарні операції відповідають як національним пріоритетам, так і міжнародним стандартам, водночас дозволяючи окремим банкам гнучко адаптувати свою внутрішню практику до конкретних вимог. Таким чином, депозитарна політика України - від міжнародних рекомендацій до складних

банкiвських протоколiв - є комплексною, добре структурованою та спрямованою на безпечне та ефективне здiйснення банкiвських операцiй.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ НА ПРИКЛАДІ АТ «ІДЕЯ БАНК»

2.1. Оцінка діяльності банків на депозитному ринку України

Перш ніж перейти до вивчення депозитної діяльності АТ «Ідея Банк» важливо зрозуміти загальний економічний контекст. Українські банки знаходяться у складній економічній та військовій ситуації, а тому їх діяльність по залученню вкладів є вразливою.

Кошти суб'єктів господарювання демонструють помітну тенденцію до зростання протягом досліджуваного періоду. У 2018 році депозити цих клієнтів становили 406 367 млн грн, а до вересня 2023 року вони зросли до 1 112 592 млн грн. Це свідчить про суттєве підвищення на 174% за приблизно п'ять з половиною років.

Аналогічно, депозити фізичних осіб також демонстрували тенденцію до зростання. Починаючи з 508 457 млн грн у 2018 році, вони зросли до 982 167 млн грн у вересні 2023 року. Це зростання становить близько 93% (Рис. 2.1).

Рис. 2.1 Динаміка депозитів в банківській системі України у 2018-01.09.2023

рр., млн грн.

Джерело: складено автором на основі [19; 20]

Водночас кошти небанківських фінансових установ характеризуються відносно скромним зростанням, адже починаючи з 23 794 млн грн у 2018 році, вони незначно зменшилися до 52 018 млн грн у вересні 2023 року.

Стійкість та зростання депозитів, особливо від підприємств та фізичних осіб, є особливо вражаючими з огляду на геополітичні виклики, з якими стикається Україна, включаючи війну Росії. Це підтверджує високу довіру до української банківської системи та відображає фундаментальну економічну стійкість країни.

Депозити в іноземній валюті спочатку зросли з 385 600 млн грн у 2018 році до 511 779 млн грн у 2020 році. Однак у 2021 році відбулося незначне зниження до 496 531 млн грн, за яким послідував значний відскок до 704 093 млн грн до вересня 2023 року. Це свідчить про загальну зростаючу траєкторію, хоча і з деякими коливаннями, із зростанням приблизно на 83% за досліджуваний період. Зростання попиту на депозити в іноземній валюті є прогнозованим, адже такий інструмент захищає капітал громадян від знецінення в умовах високої вразливості гривні, а також дозволяє придбати валюту по ринковому курсу (Рис. 2.2).

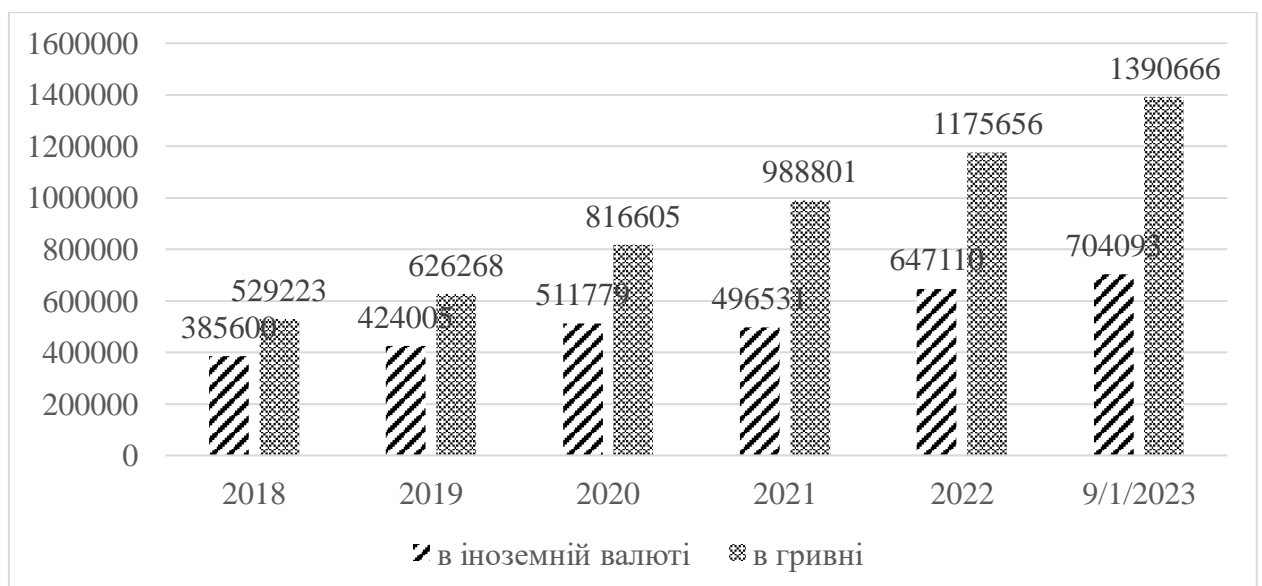

Рис. 2.2 Динаміка депозитів корпоративних та роздрібних клієнтів у розрізі валюти в банківській системі України у 2018-01.09.2023 рр., млн грн.

Джерело: складено автором на основі [19; 20]

З іншого боку, депозити в національній валюті послідовно зростали протягом усього періоду. Починаючи з 529 223 млн грн у 2018 році, вони досягли значення 1 390 666 млн грн у вересні 2023 року. Це вказує на суттєве збільшення на 163% за п'ять з половиною років. Більш стрімке зростання депозитів у національній валюті порівняно з іноземною свідчить про збереження довіри до національної валюти у зв'язку із виваженою макроекономічною політикою.

Отже, хоча депозити як в іноземній, так і в національній валюті в українській банківській системі зростали з 2018 року до вересня 2023 року, депозити в національній валюті мали більш стійку та послідовну траєкторію, що свідчить про якісну депозитну політику банків, адже вклади у гривні створюють для банків в Україні менше ризиків.

Аналіз строкових депозитів демонструє траєкторію, що характеризується помірним зростанням, яке переривається періодами стагнації та тимчасового скорочення (Рис. 2.3).

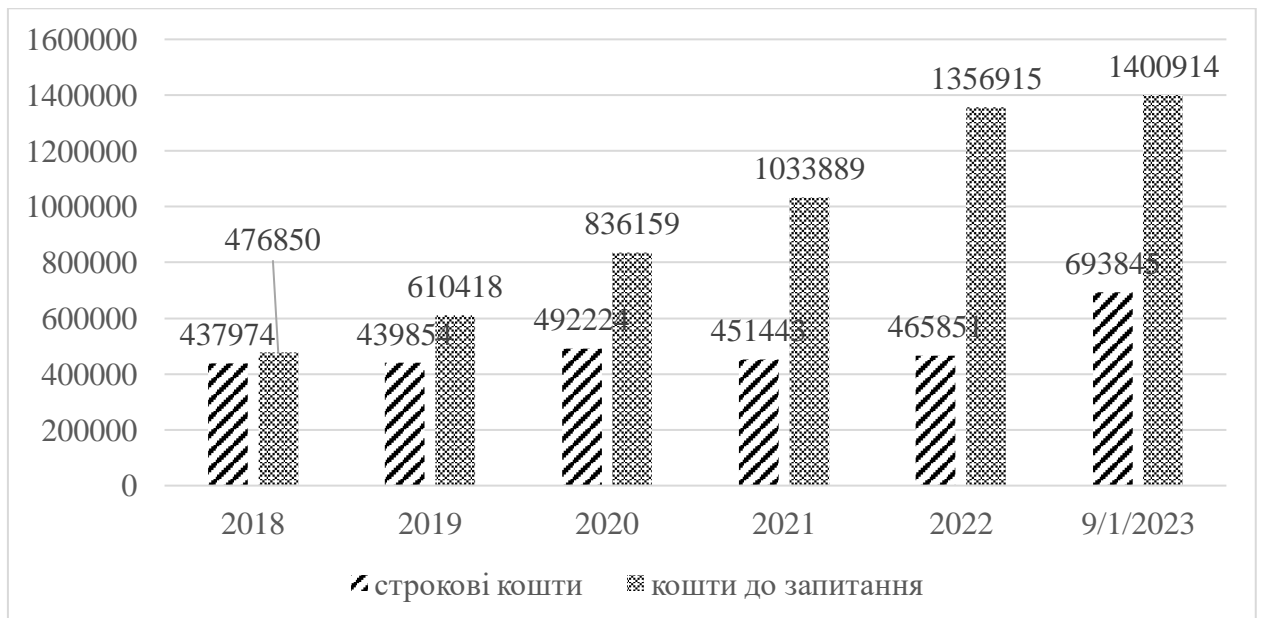

Рис. 2.3 Депозити корпоративних та роздрібних клієнтів у розрізі типу депозитного продукту в банківській системі України у 2018-01.09.2023 рр., млн грн.

Джерело: складено автором на основі [19; 20]

Починаючи з 437 974 млн грн у 2018 році, ці депозити зазнавали коливань, кульмінацією яких стало помітне зростання до 693 845 млн грн у вересні 2023 року. Періоди повільного зростання, які спостерігалися, наприклад, у 2020-2021 роках, свідчать про чутливість до зовнішніх економічних чинників та змін у вподобаннях та стратегіях вкладників. При цьому збільшення характерне для 2020 року та вересня 2023 року, тобто період суттєвої кризи.

На противагу цьому, депозити на вимогу за той самий період демонстрували більш динамічну прогресивну тенденцію. Стартували з 476 850 млн грн у 2018 році, вони помітно збільшилися до 1 400 914 млн грн у вересні 2023 року. Така тенденція є більш стійкою, послідовно висхідною, що відображає переважну схильність вкладників до ліквідності та доступності впродовж цього періоду.

Процентні ставки за депозитами в національній валюті зазнали помітних коливань протягом досліджуваного періоду. Починаючи з 12,08% у 2018 році, відбулося незначне зростання до 12,89% у 2019 році. Однак у 2020 році спостерігається зниження до 6,07%. Така траєкторія тривала до 2021 року, коли відсоткова ставка досягла 4,65%. Згодом тенденція змінилася на протилежну, і до вересня 2023 року ставка зросла до 13,33%. Відповідне коливання ставок, особливо різке зростання наприкінці періоду, свідчить про нестабільні економічні умови та регуляторні зміни, спрямовані на вплив на поведінку вкладників або управління макроекономічними показниками (Рис. 2.4).

І навпаки, процентні ставки за депозитами в іноземній валюті зберігали стійку низхідну траєкторію протягом того ж періоду. З початкових 2,39% у 2018 році ставка лише незначно зросла до 2,40% у 2019 році, після чого послідовно знижувалася щороку, досягнувши 0,76% у вересні 2023 року.

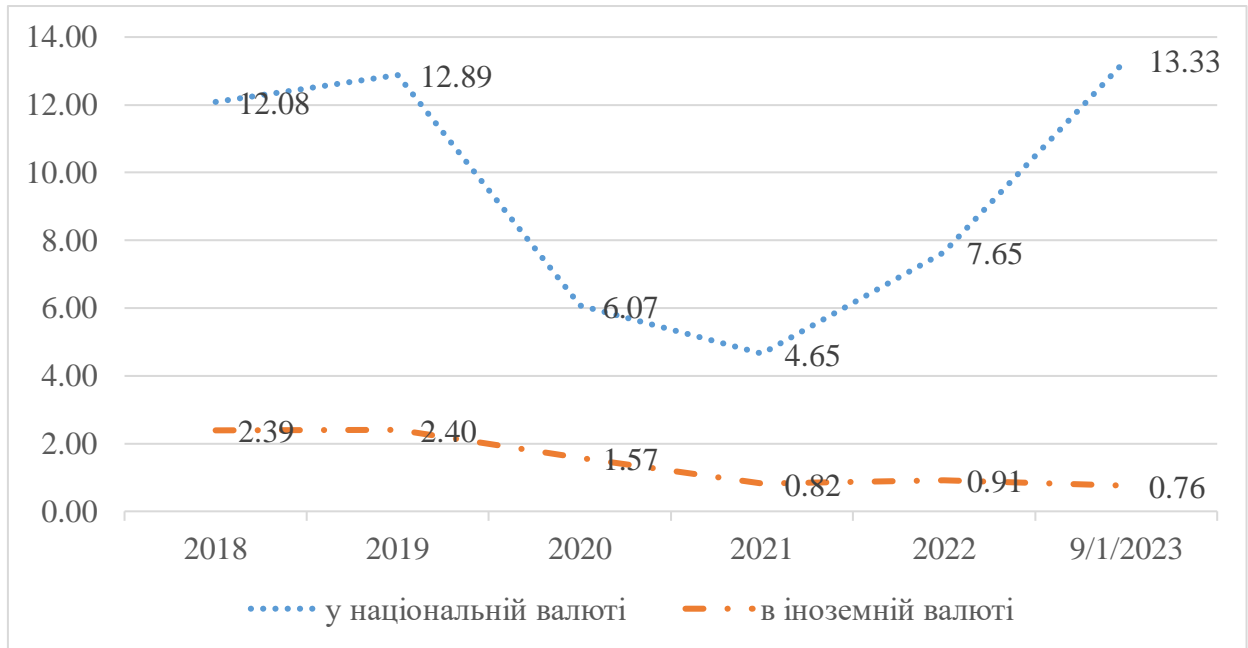

Рис. 2.4 Процентні ставки за новими депозитами резидентів в банківській системі України у 2018-01.09.2023 рр., млн грн.

Джерело: складено автором на основі [5; 31; 33]

Прослідковується стратегія, спрямована на зниження попиту на депозити в іноземній валюті, адже це додатковий валютний ризик для банків. Виражена волатильність ставок в національній валюті на фоні більш стабільної тенденції в іноземній валюті вказує на активне втручання центрального банку в управління внутрішніми монетарними умовами. Це необхідно для стабілізації національної валюти, управління інфляційним тиском та впливу на внутрішнє споживання та інвестиційну поведінку.

Отже, депозити в українській банківській системі, як корпоративних, так і роздрібних клієнтів, демонстрували стійке зростання в період з 2018 року по вересень 2023 року, з особливо сильним і послідовним зростанням депозитів у національній валюті на 163%. Водночас процентні ставки за новими депозитами в національній валюті демонстрували значну волатильність, коливаючись від 12,08% у 2018 році до 4,65% у 2021 році, після чого різко зросли до 13,33% у вересні 2023 року. Натомість ставки за депозитами в іноземній валюті неухильно знижувалися з 2,39% у 2018 році до 0,76% у 2023

році, що свідчить про небажання комерційних банків приймати на себе додаткові валютні ризики.

2.2. Характеристика фінансово-господарської діяльності АТ «Ідея Банк»

АТ «Ідея Банк» є частиною міжнародної групи з штаб-квартирою у Польщі Getin Holding S.A. Український банк був заснований 31 серпня 1989 року і його головний офіс розташований в місті Львів за адресою вул. Валова, 11. У 2019 році було оголошено про намір продати банк інвестиційній компанії «Dragon Capital», однак, угода не відбулася.

Перш ніж перейти безпосередньо до вивчення депозитної політики банку слід звернути увагу на його загальне становище. Спостерігаються постійні коливання у політиці формуванні активів АТ «Ідея Банк» з 2018 року по вересень 2023 року. У 2018-2019 роках банк помітно збільшив обсяг грошових коштів, але потім ця динаміка суттєво сповільнилася, і з 2020 року він залишався на майже стагнаційному рівні. Надмірна сума вільних грошових коштів призводить до впливу інфляції, а тому така поведінка є раціональною.

Кошти в інших банках, які демонстрували стабільне зростання до 2021 року, у 2022 році скоротилися. Тобто відбувається зниження залежності від інших банків, що вказує на впевненість менеджменту у тому, що вкладення коштів у кредити клієнтам дозволить отримати вищу дохідність (табл. 2.1).

Одне з найбільш виражених зрушень спостерігається в кредитах та заборгованості клієнтів банку. Після періоду зростання до 2019 року та незначного падіння у 2020 році, у 2021 році відбулося стрімке відновлення. Але різке падіння у 2022 році викликане занепокоєнням, що пов'язано безпосередньо із впливом війни. Для банку не вигідно надавати кошти в

умовах зниження платоспроможності клієнтів, адже посилюється імовірність невиконання останніми своїх зобов'язань.

Таблиця 2.1

Динаміка активів АТ «Ідея Банк» у 2018-01.09.2023 рр., млн грн.

Показник	Рік						Абсолютний приріст, +, -	Відносний приріст, %
	2018	2019	2020	2021	2022	01.09.2023		
Грошові кошти	165	250	104	105	106	331	-58	-35,43
Кошти в інших банках	181	251	342	352	259	298	78	42,93
Кредити та заборгованість клієнтів	3306	4138	3790	4804	2959	3633	-347	-10,49
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	348	470	523	439	751	541	403	115,62
ОВДП	194	166	141	136	183	110	-11	-5,66
Основні засоби	145	212	225	260	252	249	106	73,00
Інші фінансові активи	22	44	47	66	40	40	18	80,25
Чисті активи, усього	4205	5406	5082	6073	4568	5186	363	8,63

Джерело: складено автором на основі [18;13;38]

Цінні папери, що обліковуються за амортизованою вартістю, мають нестабільну траєкторію. Значне зростання у 2022 році свідчить про бажання отримати прибуток при меншому рівні ризику, а тому частина ресурсів перерозподіляється з кредитного портфелю у портфель цінних паперів.

У цьому конспекті слід звернути увагу на те, що облігації внутрішньої державної позики, після періоду спаду, у 2022 році продемонстрували залучення більшого обсягу фінансових ресурсів банку. Тобто підтверджується висновок про те, що спостерігається зміна інвестиційної стратегії у зв'язку із реакцією на ринкову кон'юнктуру, коли ОВДП стали більш привабливими або безпечними порівняно з іншими активами.

Загалом, хоча загальні чисті активи банку зростали до 2021 року, у 2022 році відбулося суттєве скорочення. Це є результатом комбінованих факторів: зменшення кредитів та заборгованості клієнтів, скорочення коштів в інших банках та зміни в інвестиційних стратегіях. Банк реагує на зовнішні економічні та військові умови або приймає внутрішні стратегічні рішення щодо перерозподілу активів.

Кошти клієнтів, які формують значну частину зобов'язань банку, зростали з 2018 по 2019 рік. Однак у 2020 році проявляється скорочення. Відбувалося зняття коштів через підвищення рівня ризику та вплив коронавірусної пандемії на подальші перспективи діяльності економіки. Показники 2021 року демонструють відновлення, наближаючись до рівня 2019 року, але 2022 рік знову приніс спад, у результаті чого значення виявилось навіть нижчим за показник 2020 року. Тобто клієнти банку є вкрай чутливими до макроекономічних ризиків (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка зобов'язань АТ «Ідея Банк» у 2018-01.09.2023 рр., млн грн.

Показник	Рік						Абсолютний приріст, +, -	Відносний приріст, %
	2018	2019	2020	2021	2022	01.09.2023		
Кошти банків	1	4	5	5	5	0	4	752,72
Кошти клієнтів	3233	4125	3764	4160	3536	3634	303	9,36
Інші фінансові зобов'язання	97	110	117	149	112	135	15	15,46
Інші зобов'язання	59	146	145	166	90	98	31	52,86
Субординований борг	80	69	82	80	0	0	-80	-100,00
Усього зобов'язань	3486	4479	4150	4610	3754	3878	268	7,68

Джерело: складено автором на основі [18;13;38]

Загальні зобов'язання банку рухалися за траєкторією, подібною до коштів клієнтів, оскільки вони є домінуючою категорією в цій групі. Загальне

зростання з 2018 по 2019 рік, за яким слідувало скорочення у 2020 році, відновлення у 2021 році та знову зниження у 2022 році, створює враження нестабільності фінансового стану банку з роками. Тому слід шукати можливості формування більш стійкої основи роботи організації.

Іншим важливим аспектом є власний капітал, який забезпечує стабільність організації. Статутний капітал (СК) банку залишався незмінним з 2018 по 2020 рік. Однак у 2021 році відбулося помірне зростання, яке залишається незмінним до вересня 2023 року. Це свідчить про вливання капіталу, що вказує на стратегічний крок для зміцнення капітальної бази банку.

Нерозподілений прибуток (або непокритий збиток) відображає динаміку прибутковості банку у абсолютному номінальному вимірі. З 2018 по 2021 рік нерозподілений прибуток банку зростав, що свідчить про прибуткову діяльність. Однак у 2022 році показник має від'ємне значення, що свідчить про значний збиток, який перевищив попередній нерозподілений прибуток. Такий сценарій є наслідком великих списань, кредитних втрат та операційних проблем. Проте до вересня 2023 року спостерігається відновлення, що натякає на посилення генерування прибутку та здатність добитися стабільного фінансового положення (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка власного капіталу АТ «Ідея Банк» у 2018-01.09.2023 рр., млн грн.

Показник	Рік						Абсолютний приріст, +, -	Відносний приріст, %
	2018	2019	2020	2021	2022	01.09.2023		
Статутний капітал	299	299	299	323	323	323	24	8,14
Емісійні різниці	121	121	121	197	197	197	76	62,55
Резервні та інші фонди банку	83	100	119	335	917	267	834	1004,41
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	186	379	366	582	-649	496	-835	-448,03
Усього власного капіталу	718	927	932	1463	813	1308	95	13,23

Джерело: складено автором на основі [18;13;38]

Що ж до фінансових результатів, то окрім 2022 року ситуація є задовільною. Процентний дохід демонструє стабільне зростання протягом п'яти років, що свідчить про стійке ринкове положення банку.

Загальний дохід послідовно зростав з 2018 по 2021 рік. Однак у 2022 році відбулося незначне скорочення через різке погіршення зовнішньоекономічного та політичного контексту.

Прибуток до оподаткування відображає операційну ефективність банку та його стратегічні фінансові рішення. Хоча банк спостерігав коливання протягом багатьох років, 2022 рік вирізняється значним збитком, що підтверджує виклики війни для депозитної політики банку.

Прибуток після оподаткування має аналогічну тенденцію, та у 2022 рік відзначився значним чистим збитком (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка фінансових результатів АТ «Ідея Банк» у 2018-01.09.2023 рр.,

млн грн.

Показник	Рік						Абсолютний приріст, +, -	Відносний приріст, %
	2018	2019	2020	2021	2022	01.09.2023		
Процентні доходи	1645	2134	2207	2423	2595	1443	950	57,76
Процентні витрати	380	524	532	358	334	258	-46	-12,14
Комісійні доходи	183	255	256	293	175	141	-9	-4,76
Комісійні витрати	51	83	122	137	100	72	49	96,65
Всього доходів	1441	1860	1865	2262	2403	1313	962	66,71
Відрахування до резервів	557	836	961	827	2589	242	2031	364,41
Адміністративні та інші операційні витрати	474	562	629	724	608	468	135	28,41
Всього витрат	1031	1399	1590	1551	3197	709	2166	210,04
Прибуток/(збиток) до оподаткування	410	461	274	711	-794	603	-1204	-293,41
Прибуток/(збиток) після оподаткування	336	378	225	581	-650	495	-986	-293,19

Джерело: складено автором на основі [18;13;38]

Отже, АТ «Ідея Банк» демонстрував стабільне зростання основних фінансових операцій до 2021 року: процентні доходи зросли до 2 595 млн грн, а адміністративні витрати сягнули піку в 724 млн грн. Однак 2022 рік став переломним, коли відбулося різке зростання загальних витрат до 3 197 млн грн, що призвело до значного чистого збитку в розмірі 650 млн грн. Така фінансова траєкторія свідчить про те, що банк зіткнувся з суттєвими викликами у зв'язку з війною, проте у 2023 році ситуація стабілізувалася.

2.3. Аналіз депозитної політики АТ «Ідея Банк»

Депозитна діяльність банку продиктована тими викликами, які були характерні для економіки України загалом у зв'язку з нападом Росії на Україну. Як було визначено, обсяг депозитів, що були у розпорядженні банку, постійно коливався (Рис. 2.5).

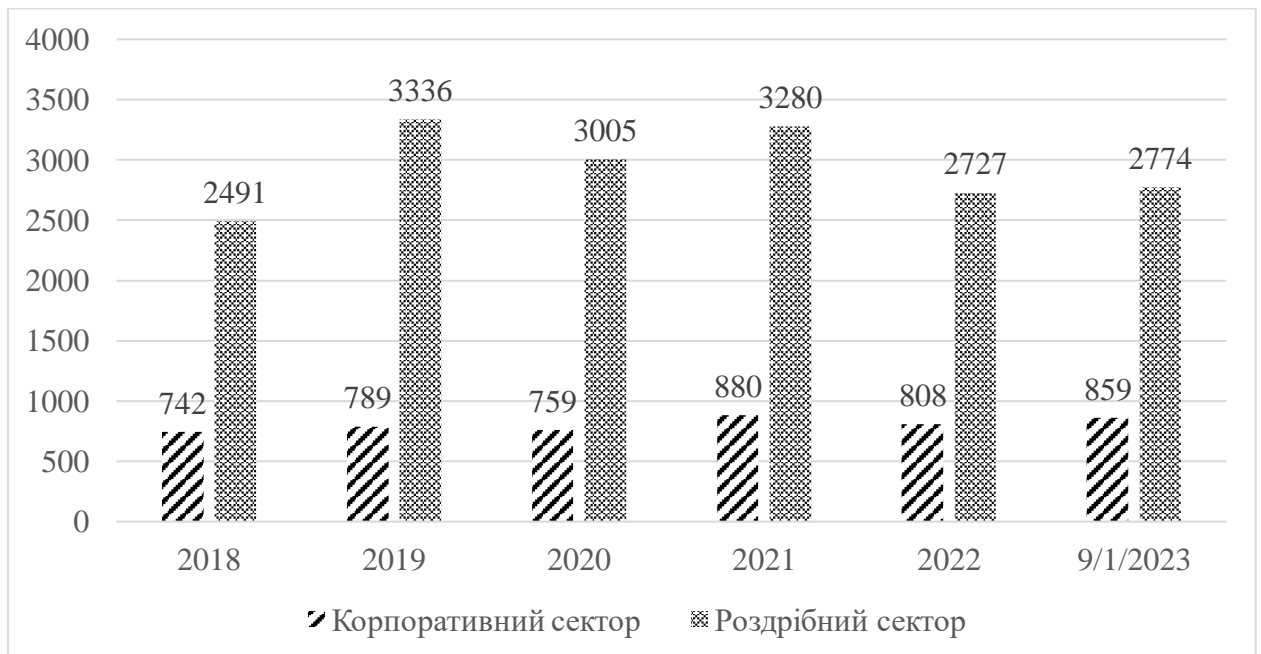

Рис. 2.5 Динаміка депозитів АТ «Ідея Банк» у 2018-01.09.2023 рр. у розрізі типу клієнта, млн грн.

Джерело: складено автором на основі [18;13;38]

Роздрібний сектор стабільно займає більшу частку депозитів порівняно з корпоративним сектором протягом усього періоду. Таке домінування пов'язане із тим, що підприємства самі активно використовують фінансові ресурси для власного росту, в той час як стратегія накопичення коштів є раціональною для фізичних осіб-клієнтів. Варто зазначити, що роздрібний сектор пережив значний сплеск депозитів у 2019 році, досягнувши піку в 3336 млн грн. Однак за цим піком послідував помітний спад у 2020 році, який лише трохи відновився у 2021 році. До 2022 року та вересня 2023 року депозити в роздрібному секторі стабілізувалися. Таке коливання свідчить про вплив панічних настроїв під час періоду невизначеності, наприклад, при коронавірусній пандемії чи під час початку повномасштабного нападу РФ на Україну. Після цього послідували зусилля банку щодо стабілізації депозитів у наступні роки.

З іншого боку, корпоративний сектор продемонстрував більш рівномірну тенденцію. Після помірного зростання у 2018-2019 роках, у 2020 році відбулося незначне падіння. Цікаво, що 2021 рік ознаменувався найвищою вартістю депозитів у корпоративному секторі, яка знову знизилася у 2022 році, але вже у вересні 2023 року з'явилися ознаки відновлення. У відносному вираженні річне зростання роздрібною сектору було найбільш помітним у 2018-2019 роках, тоді як у корпоративному секторі найсуттєвіше зростання відбулося у 2020-2021 роках. По суті, в той час як роздрібний сектор, незважаючи на його волатильність, залишається домінуючою силою в депозитах АТ «Ідея Банк», корпоративний сектор демонструє меншу, хоча все ще відчутну частку депозитного портфелю банку.

Депозити, що характеризуються як "Кошти на вимогу", протягом досліджуваного періоду демонстрували загальну тенденцію до зростання. З 2018 по 2022 рік відбувається послідовне збільшення їх суми, яке досягло свого апогею у 2022 році - 1148 млн грн. Однак до вересня 2023 року відбулося незначне скорочення, що свідчить про зменшення на 84 млн грн порівняно з

попереднім роком. Така висхідна траєкторія свідчить про зростаючу перевагу та потребу клієнтів у ліквідності та можливості доступу до коштів на вимогу. Помітний стрибок між 2019 та 2020 роками також вказує на значні зміни в поведінці вкладників.

Рис. 2.6 Динаміка депозитів АТ «Ідея Банк» у 2018-01.09.2023 рр. у розрізі терміну надання коштів, млн грн.

Джерело: складено автором на основі [18;13;38]

З іншого боку, строкові депозити демонстрували більшу волатильність. У 2018-2019 роках відбувається значний сплеск, що свідчить про активну маркетингову діяльність, направлену на залучення відповідних коштів. Однак у 2020 році відбувся спад на 654 млн грн порівняно з попереднім роком, після чого тренд переходить у помірне відновлення у 2021 році. У 2022 році падіння відновилося, і обсяг депозитів знизився до 2388 млн грн, але у вересні 2023 року відбулося пожвавлення, яке наблизилося до позначки 2600 млн грн. На таку хвилеподібну динаміку строкових депозитів якраз і більше за все впливає саме невизначеність: або та, що продиктована пандемією коронавірусу, або пов'язана з військовими діями.

У відносному вираженні, хоча депозити на вимогу становили меншу частку в загальному обсязі депозитів банку, їх постійне зростання свідчить про те, що клієнти банку надають перевагу ліквідності. На противагу цьому, строкові депозити, незважаючи на їх більший обсяг, та періодів спаду, що свідчить про нестабільність довіри вкладників або вплив зовнішніх фінансових умов на поведінку вкладників.

Проте самі по собі показники динаміки є вказують на ефективність депозитної стратегії банки. Слід звернути увагу на відносні показники та порівняти їх з банківським сектором загалом. Перш за все слід оцінити частку процентних витрат у процентних доходах, щоб зрозуміти доцільність поточних витрат на обслуговування депозитів (Рис. 2.7).

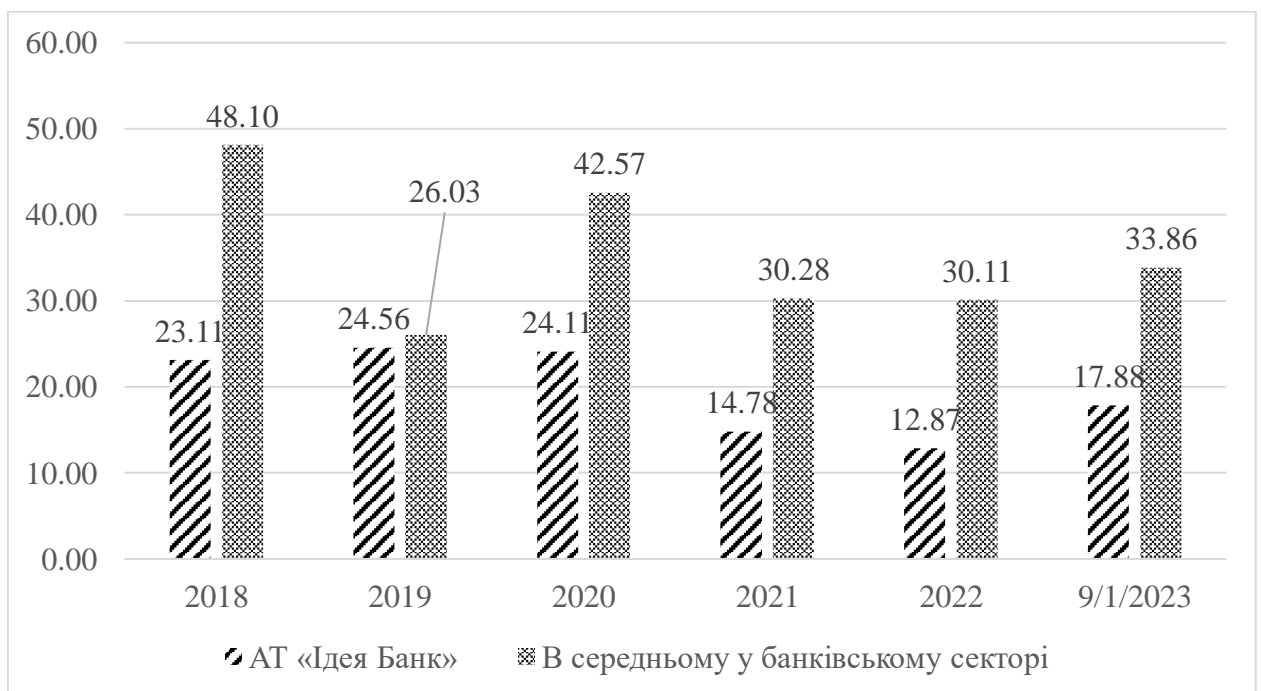

Рис. 2.7 Частка процентних витрат у процентних доходах АТ «Ідея Банк» та в середньому у банків України у 2018-01.09.2023 рр., %

Джерело: складено автором на основі [18;13;38]

Протягом періоду з 2018 року по вересень 2023 року АТ «Ідея Банк» стабільно демонстрував нижчий відсоток процентних витрат по відношенню до процентних доходів порівняно з середнім показником по банківському

сектору України. Це прямо вказує на більш ефективне управління процентними витратами та на вищі потоки процентних доходів, що дозволяє банку формувати більшу суму своїх процентних доходів.

Наприклад, у 2018 році, в той час як середній показник по банківському сектору становив 48,10%, АТ «Ідея Банк» зареєстрував лише 23,11%, продемонструвавши свою здатність працювати з майже вдвічі меншими відносними процентними витратами, ніж його конкуренти. У 2019 році розрив скоротився, але АТ «Ідея Банк» все одно зберіг лідерство з більш ефективним коефіцієнтом 24,56% порівняно з 26,03% по сектору.

У 2020 році і досліджуваний банк і сектор збільшили коефіцієнт процентних витрат, але "АТ «Ідея Банк» залишився на рівні нижче середнього по галузі. У 2021 році АТ «Ідея Банк» значно покращив свою ефективність, знизивши коефіцієнт до 14,78%, тоді як середній показник по галузі становив 30,28%. Це свідчить про значні зрушення в операційній ефективності банку або про можливу стратегічну зміну його процентних продуктів.

До 2022 року тенденція до підвищення ефективності продовжилася для АТ «Ідея Банк» з коефіцієнтом 12,87%, що майже на третину менше середнього показника по галузі (30,11%). Станом на вересень 2023 року коефіцієнт банку дещо підвищився до 17,88%, проте він залишається значно нижчим за середній показник по сектору (33,86%).

Отже, АТ «Ідея Банк» стабільно ефективніше управляє своїми процентними витратами по відношенню до процентних доходів порівняно з українським банківським сектором в цілому. Це можна пояснити більш ефективною операційною моделлю, стратегічними рішеннями щодо продуктової пропозиції.

Проте сама вартість депозитів для банку є вищою, ніж це характерно в середньому для банківської сфери (Рис. 2.8).

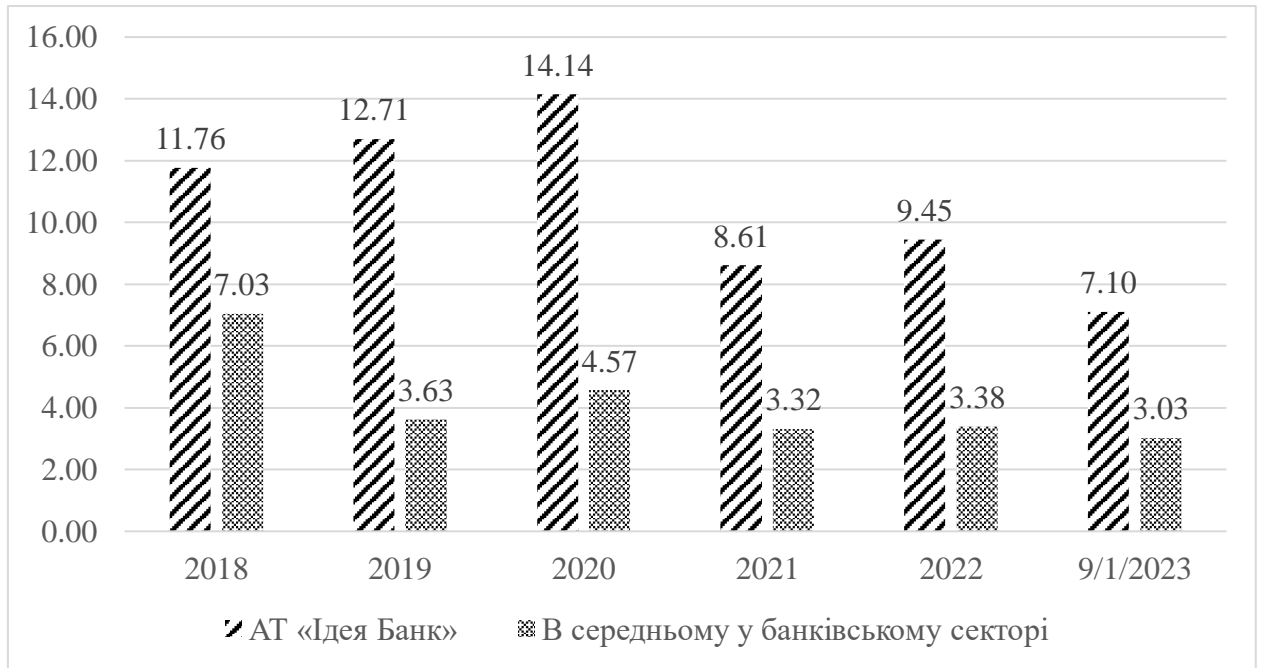

Рис. 2.8 Вартість депозитів АТ «Ідея Банк» та в середньому у банків України у 2018-01.09.2023 рр., %

Джерело: складено автором на основі [18;13;38]

З 2018 по 2022 рік АТ «Ідея Банк» стабільно утримував вищу вартість депозитів, ніж у середньому по банківському сектору України. Наприклад, у 2018 році вартість депозиту в АТ «Ідея Банк» становила 11,76% порівняно з 7,03% по сектору. Ця тенденція до зростання вартості депозитів продовжилася: у 2019 році банк мав 12,71% проти 3,63% по сектору, а у 2020 році - 14,14% проти 4,57% по сектору.

У 2021 році відбулося помітне зниження вартості депозитів банку до 8,61%. Однак вона залишалася суттєво вищою за середній показник по сектору - 3,32%. Аналогічно, у 2022 році "АТ «Ідея Банк» мав вартість депозиту на рівні 9,45%, що майже втричі перевищує середній показник по сектору 3,38%. Станом на поточну дату "АТ «Ідея Банк» вдалося знизити вартість депозиту до 7,10%, але вона все ще перевищує середній показник по сектору - 3,03%. Саме коливання показника тісно пов'язане із розміром облікової ставки НБУ.

Висновки до розділу 2

Підводячи підсумок, зазначимо, що в процесі аналізу депозитної політики банківських установ на прикладі АТ «Ідея Банк» сформульовано наступні висновки:

- виконана оцінка діяльності банків на депозитному ринку України. За період з 2018 року по вересень 2023 року український банківський сектор продемонстрував високу стійкість: депозити в національній валюті зросли приблизно на 163%, що свідчить про значний рівень довіри до національної фінансової системи. При формуванні процентних ставок національна валюта демонструвала коливання, спочатку стартувавши з 12,08% у 2018 році, знизившись до 4,65% у 2021 році, а потім підскочивши до 13,33% у 2023 році, що відображає вплив НБУ на макроекономічну ситуацію. Водночас стабільне зниження ставок за депозитами в іноземній валюті з 2,39% у 2018 році до лише 0,76% у 2023 році свідчить про небажання банків приймати на себе додатковий ризик;

- надана характеристика фінансово-господарської діяльності АТ «Ідея Банк». АТ «Ідея Банк» демонстрував стабільне зростання процентних доходів, досягнувши 2 595 млн грн у 2022 році, при цьому успішно стримуючи адміністративні та операційні витрати до 608 млн грн того ж року. Однак раптове збільшення загальних витрат у 2022 році до 3 197 млн грн різко вплинуло на прибутковість, що призвело до чистого збитку в 650 млн грн. Це свідчить про те, що хоча банк перебував на стійкому фінансовому шляху, непередбачувані виклики у 2022 році підірвали цю динаміку;

- виконано аналіз депозитної політики АТ «Ідея Банк». Він стабільно демонстрував більш ефективне управління процентними витратами порівняно з процентними доходами, про що свідчить їх співвідношення у 12,87% у 2022 році порівняно з 30,11% у галузі. Однак банк мав вищу вартість депозитів -

9,45% у 2022 році, що майже втричі перевищує середній показник по сектору (3,38%). Негативним є постійне коливання депозитної основи банку.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕПОЗИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ АТ «ІДЕЯ БАНК»

3.1. Розробка способів поліпшення системи стимулювання залучення вкладів та підвищення ефективності обслуговування клієнтів АТ «Ідея Банк»

Загалом ринок депозитів в Україні є висококонкурентним, а тому банки активно використовують усі доступні інструменти для посилення своєї ринкової позиції. А тому слід звернути увагу на більш інноваційні підходи.

За останні роки криптовалюти зазнали значного розвитку та поширення, ставши не лише альтернативною формою валюти, але й важливим та складним компонентом світової фінансової системи. Цей розвиток ґрунтується на складній взаємодії технологічного прогресу, ринкової динаміки та зростаючого визнання децентралізованої природи цих цифрових активів. Як наслідок, глобальне визнання криптовалют розширилося, що створило сприятливий момент для фінансових установ, включаючи такі банки, як АТ «Ідея Банк», щоб долучитися до цієї бурхливої сфери та отримати вигоду з її розвитку.

Система децентралізованих реєстрів блокчейну сприяє прозорості, відстежуваності та безпеці - атрибутам, які потенційно можуть породити довіру серед потенційних вкладників. Інтегруючи ці технології, такі банки, як АТ «Ідея Банк», можуть ефективно вирішувати проблеми безпеки та шахрайства, пропонуючи продукти, які не тільки не поступаються за надійністю традиційним банківським системам, але й навіть перевершують їх у певних аспектах.

Крім того, прихильність населення до криптовалют посилюється колективними настроями, які сприймають ці цифрові активи як хеджування від традиційних економічних коливань. Децентралізована природа

криптовалют, які не залежать від контролю центральних монетарних органів, робить їх менш чутливими до макроекономічних змін та геополітичних чинників, які традиційно впливають на фіатні валюти. Таким чином, пропонуючи депозитні продукти, засновані на криптовалютах, АТ «Ідея Банк» потенційно може залучити клієнтуру, яка прагне убезпечити свої активи у відносно стабільному фінансовому середовищі, що розвивається.

Більше того, диверсифікація продуктового портфеля банку шляхом включення депозитних продуктів, заснованих на криптовалютах, може перетворити установу на багатогранну фінансову екосистему, яка обслуговує як традиційну банківську клієнтуру, так і нове покоління крипто-ентузіастів. Це не тільки розширює клієнтську базу банку, але й сприяє створенню універсального операційного ландшафту, який може орієнтуватися в складнощах фінансової сфери, що розвивається.

Крім того, існує емпіричне спостереження щодо траєкторій зростання криптовалютних ринків. Вони демонструють загальну тенденцію до зростання, незважаючи на періодичні коливання. Хоча минулі показники не є індикатором майбутніх результатів, включення криптовалют у депозитні продукти банку можна розглядати як інвестицію у швидкозростаючий сектор фінансового світу. Така проактивна інтеграція виведе АТ «Ідея Банк» в авангард банківських інновацій, дозволивши йому отримати вигоду від раннього впровадження.

Нарешті, варто зазначити, що конвергенція традиційних банківських систем з криптовалютними операціями може сприяти міждисциплінарній синергії. Вона буде сприяти створенню нових фінансових продуктів і послуг, пристосованих до потреб все більш цифрової та глобалізованої клієнтури. Таким чином, для АТ «Ідея Банк» інтеграція криптовалют у депозитні продукти може розглядатися не просто як бізнес-стратегія, а як прогресивний крок до майбутнього глобальних фінансів.

Поширення криптовалют та пов'язаних з ними цифрових активів справді помітне в різних секторах та географічних регіонах. Одним із значних гравців у фінансовому світі, який активно працює з цими криптоактивами, є Mastercard[44]. Ця багатонаціональна фінансова корпорація не була пасивним спостерігачем еволюції криптовалют, а навпаки, стала активним учасником, запровадивши такі продукти, як криптовалютні картки. Такі кроки Mastercard свідчать про суттєві зміни в парадигмі традиційних фінансових систем, що свідчить про їхню пристосованість до зростаючої екосистеми цифрових активів.

Якщо звернути увагу на світовий географічний ландшафт, то Україна постає фокусною точкою залучення криптовалют. Емпіричні дані показують, що Україна належить до країн з найбільш інтенсивним використанням криптовалют. Ця статистика не просто свідчить про швидкоплинну тенденцію, а є відображенням ширшого суспільного та економічного руху в країні [42].

У такому контексті слід звернути увагу на наступні розрахунки (табл. 3.1).

Дослідження безпосереднього залучення населення до криптовалют в Україні дає наступні дані. Значний сегмент, приблизно 3,26 мільйона українців, стверджують, що володіють криптовалютою[9]. Ця статистика не є тривіальною, враховуючи загальну кількість населення країни. Таке широке розповсюдження та визнання криптовалют підкреслює позитивне ставлення до цих цифрових активів.

У сукупності ці спостереження - пропозиція Mastercard щодо криптовалютних карток, підвищений інтерес українців до цифрових активів і значна кількість українців, які володіють криптовалютами, - свідчать про глибокі зміни, що відбуваються у сфері фінансів і комерції. По мірі того, як ці традиційні та новітні системи переплітаються, можна передбачити появу складної фінансової екосистеми, яка гармонійно поєднує як традиційні грошові інструменти, так і інноваційні цифрові активи.

Таблиця 3.1

Оцінка економічного ефекту від використання криптоактивів при
формуванні депозитного портфелю

№	Показники		Значення
1	Поточна оцінка споживачів банківських послуг в банківській системі, млн од.	-	61,9
2	Потенційна кількість додаткових клієнтів, що використовують криптоактиви, млн од.	-	3,26
3	Вартість відкриття карти, грн.	-	500
4	Середньозважена сума одного кредиту банку, грн.	-	1002,7
5	Середньозважена вартість кредиту в місяць, %	-	3,6
6	Середньозважена вартість кредиту в рік, %	-	43,2
7	Очікуваний фінансовий дохід на одну банківську карту, грн.	6*4	433,2
8	Вартість залучення коштів клієнта (1% річних), грн.	-	10,0
9	Очікуваний приріст доходу в випадку реалізації пропозиції у зв'язку із випуском карти, млн грн.	2*3	1630
10	Очікуваний приріст доходу в випадку реалізації пропозиції у зв'язку із іншими напрямками надання послуг за рахунок коштів вкладників, млн грн.	(7-8)*2	1379,54
11	Загальний ефект від формування криптодепозитів, млн грн.	9+10	3009,54

Наразі існує 61,9 мільйона споживачів банківських послуг. Ця клієнтура є базою, на якій банки можуть потенційно розширювати свої пропозиції. Однак прихований потенціал криється в 3,26 мільйонах потенційних клієнтів, які працюють з криптоактивами. Це означає значний сегмент ринку, який залишається значною мірою невикористаним традиційними банківськими продуктами.

При дослідженні потоків доходів, пов'язаних з обслуговуванням цього нового сегмента клієнтів, фінансові наслідки стають більш очевидними. Вартість випуску банківської картки становить 500 гривень. Враховуючи, що потенційна клієнтура, яка займається криптовалютами, становить 3,26 мільйона осіб, очікуваний фінансовий приплив лише від випуску карток становитиме значні 1630 мільйонів гривень.

Окрім безпосереднього доходу від випуску карток, існують і інші стабільні потоки доходів, які слід враховувати. Наприклад, середньозважена сума банківського кредиту становить 1002,7 гривень. При щомісячній

відсотковій ставці 3,6%, яка екстраполюється на річну ставку 43,2%, очікуваний фінансовий дохід від однієї банківської картки становить 433,2 грн. Однак, існують витрати, пов'язані з залученням коштів клієнтів, які становлять 10 грн. на рік (плата власникам криптоактивів встановлюється на рівні депозитних ставок у валюті). Враховуючи це, чистий очікуваний приріст доходів, з урахуванням інших напрямків надання послуг, що фінансуються за рахунок коштів вкладників, становить близько 1379,54 млн грн.

Поєднуючи позитивний дохід від випуску карток та довгостроковий дохід від інших напрямків надання послуг, загальна фінансова вигода від формування криптовалютних депозитів становить значні 3009,54 млн грн.

По суті, ці розрахунки є вагомим аргументом на користь запровадження банком криптовалютних депозитних продуктів. Фінансові показники прогнозують не лише короткострокові прибутки, але й довгостроковий потенціал доходу, підкреслюючи багатогранність економічних вигод, які можна отримати від освоєння криптоцентричного сегменту ринку.

Отже, інтеграція криптоактивів у депозитний портфель АТ «Ідея Банк» відкриває значні можливості, враховуючи зростаюче глобальне визнання криптовалют і потенціал виходу на ринок з 3,26 мільйонами криптозацікавлених українців.

Фінансові прогнози вказують на потенційний негайний дохід у розмірі 1630 млн грн від випуску карток та додатковий довгостроковий дохід у розмірі 1379,54 млн грн від інших сервісів.

Виходячи на цей крипто-орієнтований сегмент ринку, АТ «Ідея Банк» може суттєво підвищити ефективність обслуговування клієнтів та стимулювати залучення депозитів.

3.2. Шляхи вдосконалення управління депозитним портфелем АТ «Ідея Банк»

У багатогранній сфері банківських операцій управління депозитним портфелем не відбувається ізольовано. Замість цього, воно повинно бути заплановане та реалізоване у поєднанні з політикою активних операцій банку. Така інтеграція є необхідною через взаємозалежність, яка існує між активами та пасивами банку.

Кожна фінансова установа, в тому числі і АТ «Ідея Банк», намагається забезпечити, щоб активи (що складаються переважно з кредитів та авансів) були достатньо продуктивними, щоб приносити дохід, який би перевищував витрати, пов'язані з зобов'язаннями (переважно у формі депозитів). Чиста процентна маржа, яка являє собою різницю між відсотками, отриманими від активів, і відсотками, сплаченими за депозитами, є вирішальним фактором, що визначає прибутковість банку.

У сценаріях, коли активи приносять значні прибутки, банк має можливість переглянути підвищити процентні ставки за депозитами. Такі дії – це не просто маркетинговий хід, а прорахована стратегія. Пропонуючи більш привабливі депозитні ставки, банки можуть залучити більшу клієнтську базу, акумулюючи таким чином більше ресурсів. Ці залучені кошти можуть бути перенаправлені на подальше кредитування або інвестиційні операції, які, за умови вмілого управління, можуть збільшити потік доходів банку.

Однак варто зазначити, що підвищення депозитних ставок не позбавлене ризиків. Хоча вища ставка може залучити більше депозитів у короткостроковій перспективі, вона також збільшує вартість ресурсів для банку.

Тому для банку вкрай важливо, щоб додатковий дохід від активів, які фінансуються за рахунок нових депозитів, перевищував додаткові витрати на

виплату відсотків. В іншому випадку це може призвести до зниження чистої процентної маржі банку, що погіршить загальну прибутковість.

Крім того, будь-які зміни процентних ставок за депозитами мають бути синхронізовані з ширшою стратегією управління активами і пасивами банку. Вона відіграє ключову роль у забезпеченні оптимального балансу між активами та пасивами банку як за строками погашення, так і за чутливістю до зміни процентних ставок. В умовах волатильності процентних ставок невідповідність у переоцінці активів і пасивів може призвести до значного процентного ризику.

Отже, формулювання та вдосконалення депозитної політики банку не можна відокремлювати від його політики активних операцій. Переплетена природа активів і пасивів вимагає цілісної стратегії, в якій потенційні доходи від активів зіставляються з витратами на депозити. Оптимізуючи цей баланс, такі банки, як АТ «Ідея Банк», можуть захистити свою прибутковість, одночасно адаптуючись до динамічного фінансового ландшафту.

У Рис. 3.1 дохідність кредитів клієнтів становить значні 45,75%. Аналогічно, дохідність інвестиційних цінних паперів становить 19,6%, що також є значним показником у банківській галузі.

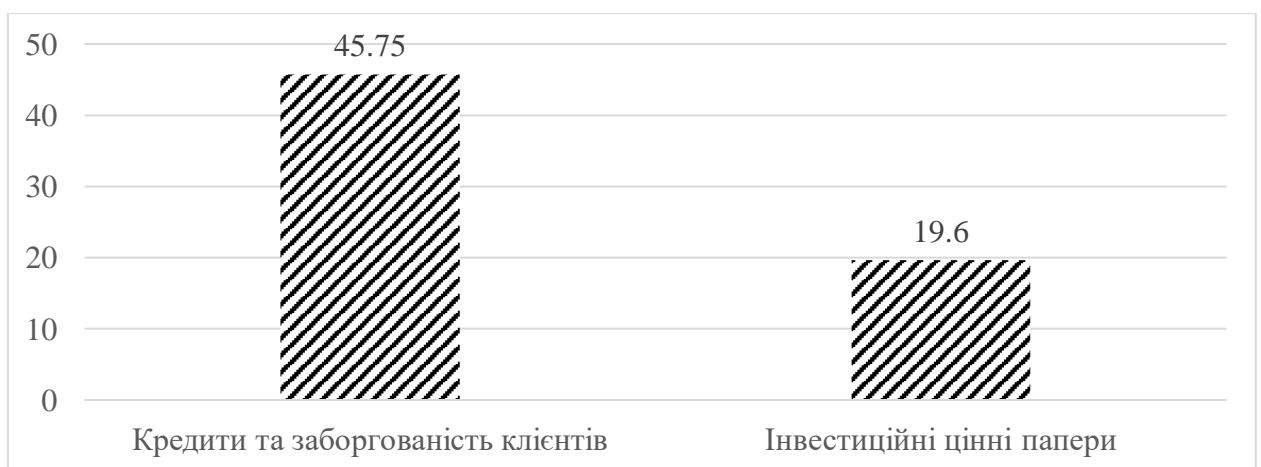

Рис. 3.1 Дохідність активів АТ «Ідея Банк» станом на кінець 2022 року, %
річних

Джерело: складено автором на основі [38]

При цьому прибутковість ОВДП (державних боргових цінних паперів) без ризику на кінець року знизилася з 18,19% у 2018 році до 10,5% у 2021 році. Однак у 2022 році вона знову зросла до 19,5%.

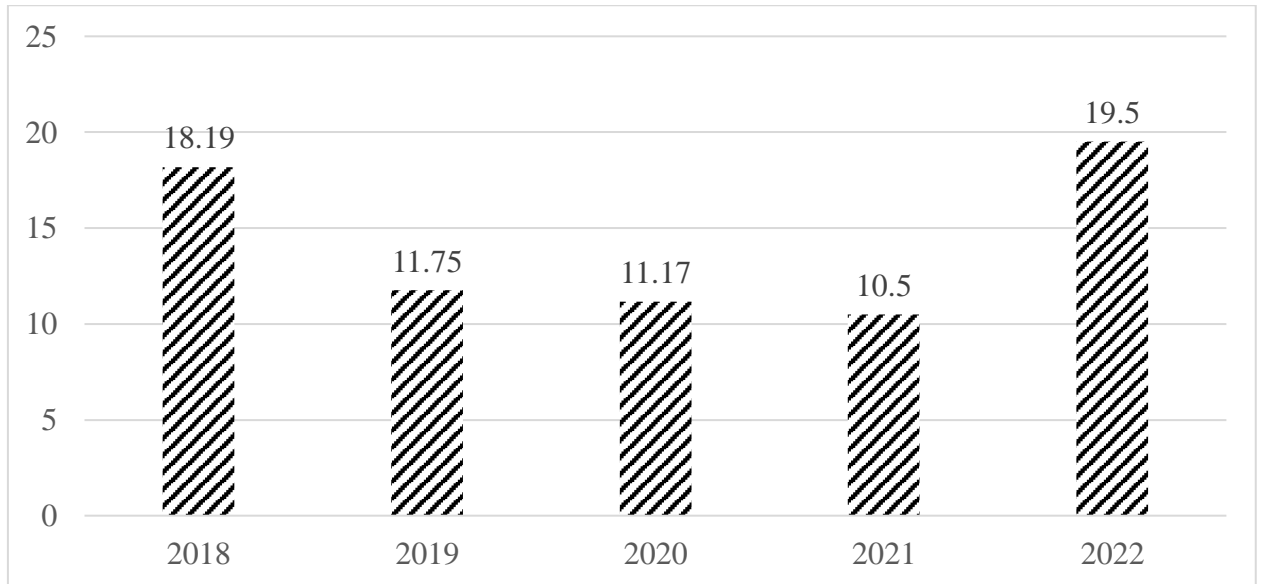

Рис. 3.2 Динаміка прибутковості ОВДП у 2018-2022 рр., % річних

Джерело: складено автором на основі [21]

В умовах війни інвестиції в державні боргові цінні папери часто стають пріоритетним напрямком для багатьох інвесторів. Бойові дії зазвичай спричиняють економічну невизначеність, що змушує інвесторів перерозподіляти свої портфелі на користь безпечніших і стабільніших активів. Державні боргові цінні папери вважаються одними з найнадійніших інвестицій, особливо якщо уряд країни має стабільний кредитний рейтинг та історію виконання своїх зобов'язань.

Аналізуючи дані про вартість фінансових ресурсів АТ «Ідея Банк» станом на кінець 2022 року, стає очевидним, що вартість, яку несе банк за різні фінансові ресурси, є нижчою, ніж дохідність його активів (Рис. 3.3).

Наприклад, витрати, пов'язані з "Коштами банку", становлять 10%. Аналогічно, банк несе витрати у розмірі 8,96% для "Кошти клієнтів, поточні" та 11,01% для "Кошти клієнтів, строкові". Якщо порівняти з наведеними раніше показниками дохідності активів - 45,75% для кредитів та

заборгованості клієнтів і 19,6% для інвестиційних цінних паперів - то можна побачити чітку і значну різницю між доходами, що генеруються активами банку, і витратами, які несуть його фінансові ресурси.

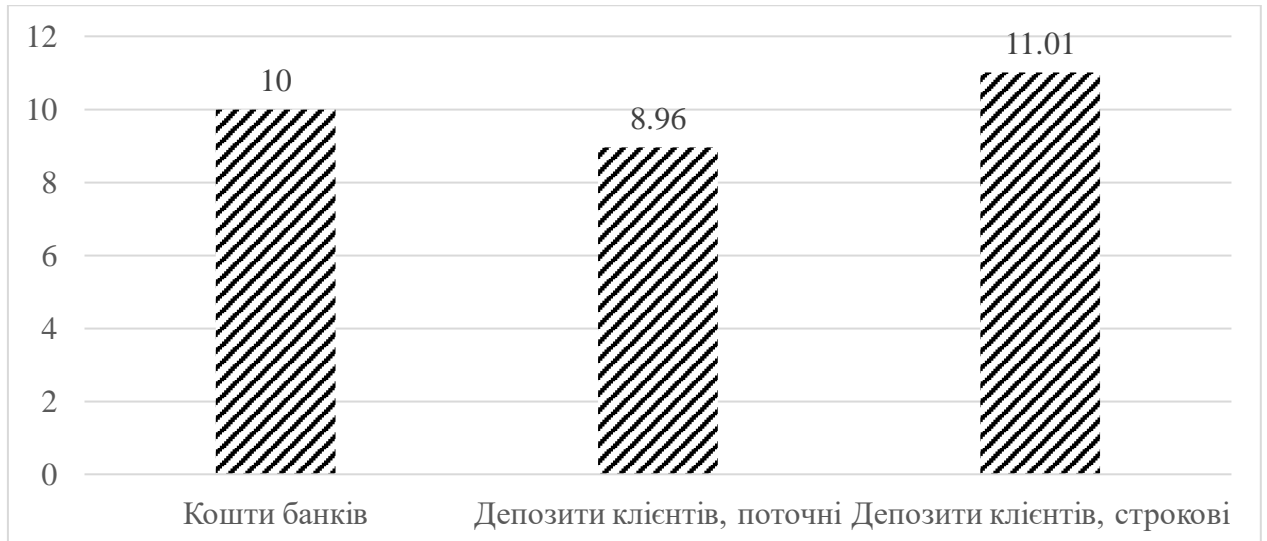

Рис. 3.3 Вартість фінансових ресурсів АТ «Ідея Банк» станом на кінець 2022 року, % річних

Джерело: складено автором на основі [38]

Відповідно, слід сформулювати наступну пропозицію: збільшити ставку за депозитами для залучення більшої суми коштів у облігації держави.

Для визначення оптимальної поведінки менеджменту банку слід оцінити чутливість розміру депозитного портфелю до ставки (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Оцінка еластичності суми депозиту в залежності від розміру середньої ставки за депозитами

Показник	2021	2022
Середня дохідність депозитів у гривні	7,16	8,96
Розмір депозитів клієнтів на поточному рахунку	1027,7	1147,72
ΔQ	-	11,685
ΔP	-	25,14
Еластичність депозиту в залежності від ставки	-	0,465

Джерело: складено автором на основі [38]

Для розрахунку оптимального приросту ставки за депозитами доцільно застосувати метод чутливості і метод сценаріїв (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Визначення оптимального рівня підвищення ставки за депозитами для максимізації фінансового доходу банку

Показник	Додаткове збільшення депозитної ставки, %	Відносний приріст ставки, %	Поточна сума депозитів, млн грн.	Приріст депозитів, млн грн.	Додатковий фінансовий дохід від інвестування цих коштів в ОВДП, млн грн.	Додаткові фінансові витрати від збільшення процентних ставок, млн грн.	Чистий економічний ефект, млн грн.
Сценарій 1	1	11,16	1147,72	128,09	24,98	12,76	12,22
Сценарій 2	2	22,32	1147,72	256,19	49,96	28,08	21,88
Сценарій 3	3	33,48	1147,72	384,28	74,93	45,96	28,97
Сценарій 4	4	44,64	1147,72	512,38	99,91	66,40	33,51
Сценарій 5	5	55,80	1147,72	640,47	124,89	89,41	35,48
Сценарій 6	6	66,96	1147,72	768,56	149,87	114,98	34,89
Сценарій 7	7	78,13	1147,72	896,66	174,85	143,11	31,74
Сценарій 8	8	89,29	1147,72	1024,75	199,83	173,80	26,03
Сценарій 9	9	100,45	1147,72	1152,85	224,80	207,05	17,75
Сценарій 10	10	111,61	1147,72	1280,94	249,78	242,87	6,92
Сценарій 11	11	122,77	1147,72	1409,03	274,76	281,24	-6,48

Сценарій 5 демонструє найвищий чистий прибуток, що становить 35,48 млн. грн. Попередні та наступні варіанти характеризуються нижчим економічним ефектом, а сценарій 11 навіть демонструє від'ємний ефект. Це падіння після сценарію 5 можна пояснити збільшенням фінансових витрат, які випереджають фінансові прибутки від інвестицій в державні цінні папери. Підвищуючи депозитні ставки, банк залучає більшу депозитну базу, але водночас несе більші фінансові витрати через зростання процентних виплат

вкладникам. Після певного рівня ці витрати починають зводити нанівець вигоди від збільшення депозитів.

Сценарій 5 відображає рівновагу, за якої банк може максимізувати свій чистий прибуток, досягаючи балансу між збільшеним фінансовим доходом від інвестування додаткових депозитів та збільшеними фінансовими витратами, пов'язаними з підвищенням депозитних ставок. Він демонструє оптимальне підвищення депозитної ставки на 5%, що призводить до відносного зростання ставки на 55,80%, сприяючи збільшенню депозитів на 640,47 млн. грн. Формується додатковий фінансовий дохід у розмірі 124,89 млн грн від інвестицій в державні цінні папери. Враховуючи додаткові фінансові витрати у розмірі 89,41 млн. грн., це дає найвищий чистий економічний ефект серед усіх сценаріїв.

Висновки до розділу 3

Підводячи підсумок, зазначимо, що сформульовані напрями підвищення ефективності управління депозитною політикою АТ «Ідея Банк»:

- виконана розробка способів поліпшення системи стимулювання залучення вкладів та підвищення ефективності обслуговування клієнтів АТ «Ідея Банк». АТ «Ідея Банк» може отримати значну вигоду від впровадження криптовалютних депозитних продуктів, особливо з огляду на 3,26 мільйона потенційних українських клієнтів, які користуються цими інструментами. За прогнозами, банк може отримати 1630 млн грн доходу лише від емісії карток, і ще 1379,54 млн грн - від інших послуг, пов'язаних з коштами вкладників;

- вказані шляхи вдосконалення управління депозитним портфелем АТ «Ідея Банк». Для АТ «Ідея Банк» дохідність таких активів, як кредити та заборгованість клієнтів на рівні 45,75% та інвестиційні цінні папери на рівні 19,6%, значно перевищує вартість фінансових ресурсів, яка коливається між

8,96% та 11,01%. На тлі геополітичних подій очікується, що прибутковість інвестування в державний борг залишиться високою або навіть зросте. Для оптимізації фінансової стратегії банку слід здійснити підвищення депозитної ставки на 5%, що призведе до найбільш суттєвого чистого економічного ефекту, який досягне 35,48 млн. грн. чистого прибутку.

ВИСНОВКИ

У процесі вивчення теоретичних та практичних аспектів управління депозитною політикою банку сформульовано наступні висновки:

1. Визначена сутність депозитної політики банку та проведена класифікація депозитних операцій банку. Депозитна політика банку полягає у структурованому підході до управління різноманітними операціями по залученню коштів підприємств і інших організацій та фізичних осіб на депозитні рахунки під певну дохідність та на основі наперед визначених параметрів зарахування, виведення, виплати проценту тощо. Класифікація банківських депозитних операцій уможливорює категоризацію операцій на основі операційного характеру, строків погашення та категорій клієнтів.

2. Охарактеризовано механізм управління депозитною політикою банку. В організації депозитної політики банку синергія між вищими органами управління, такими як Правління банку, та операційними підрозділами, такими як КУАП, має першорядне значення для узгодження депозитної політики та інших напрямків роботи банку. Ефективність цієї політики залежить від багатоступеневої оцінки, яка заглиблюється в динаміку депозитів, кредитів та процентних ставок, а також використовує інтерпретацію ключових показників ефективності.

3. Систематизована нормативно-правова база регулювання депозитної політики банківських установ. Депозитарна політика українських банків регулюється складною чотирирівневою нормативною структурою: починаючи зі стратегічного рівня, що охоплює широкі принципи, такі як Конституція та Базельські угоди I-IV; далі йде первинний рівень, що деталізує конкретні урядові, президентські чи законодавчі ініціативи; регуляторний рівень з його технічними інструкціями, встановленими Національним банком України; і завершуючи внутрішньобанківським рівнем, де окремі установи

встановлюють свої власні інструкції. Інтегруючи як міжнародні стандарти, так і національні норми, ця система забезпечує відповідність банківського сектору найкращим світовим практикам, зберігаючи при цьому гнучкість у вирішенні специфічних локальних проблем.

4. Виконана оцінка діяльності банків на депозитному ринку України. В умовах геополітичних та економічних викликів депозитний сектор української банківської системи продемонстрував здатність до адаптації та зростання, особливо депозитів у національній валюті, які з 2018 року по вересень 2023 року збільшилися приблизно на 163%. Процентні ставки в національній валюті пройшли бурхливий шлях, досягнувши піку на рівні 12,08% у 2018 році, впавши до 4,65% у 2021 році та відновившись до 13,33% до 2023 року, що прямо пов'язано із військовими діями, макроекономічною ситуацією та поведінкою НБУ. На противагу цьому, ставки за депозитами в іноземній валюті послідовно знижувалися з 2,39% у 2018 році до 0,76% у 2023 році, що відображає небажання банків приймати на себе валютні ризики.

5. Надана характеристика фінансово-господарської діяльності АТ «Ідея Банк». Незважаючи на постійне покращення фінансових показників, процентний дохід якого до 2022 року зріс до 2 595 млн грн, АТ «Ідея Банк» зіткнувся з несподіваним фінансовим спадом у цьому році. Загальні витрати зросли до значних 3 197 млн грн, що затьмарило фінансові прибутки та призвело до значного чистого збитку в розмірі 650 млн грн. Ці дані підкреслюють, що 2022 рік став для банку роком фінансових труднощів.

6. Проведено аналіз депозитної політики АТ «Ідея Банк». Кредитна організація продемонструвала високу ефективність процентних витрат, маючи коефіцієнт 12,87% у 2022 році, що значно нижче середнього показника по галузі (30,11%). І навпаки, вартість депозитів становила 9,45% у 2022 році, що значно перевищує середній показник по сектору (3,38%). Це свідчить про те, що хоча банк ефективно управляє процентними витратами, його стратегія залучення депозитів тяжіє до вищих витрат.

7. Виконана розробка способів поліпшення системи стимулювання залучення вкладів та підвищення ефективності обслуговування клієнтів АТ «Ідея Банк». Адаптуючись до зростаючого тренду криптовалют та орієнтуючись на 3,26 мільйона українців, які цікавляться криптовалютами, АТ «Ідея Банк» може отримати дохід у розмірі 1630 млн грн лише від карткових послуг, доповнивши його ще 1379,54 млн грн від розширених фінансових послуг. Цього можна досягнути шляхом впровадження криптодеPOSITНИХ продуктів у портфель послуг банку. Цей стратегічний крок не лише відповідає глобальним фінансовим змінам, але й розширює можливості банку залучати депозити та підвищувати стандарти обслуговування клієнтів.

8. Вказано шлях вдосконалення управління депозитним портфелем АТ «Ідея Банк». Невідповідність між прибутковістю активів АТ «Ідея Банк», яка становить 45,75% за кредитами та 19,6% за інвестиційними цінними паперами, та вартістю його фінансових ресурсів, що коливається між 8,96% та 11,01%, підкреслює фінансову спроможність залучення додаткових ресурсів. З огляду на геополітичні міркування, очікується, що прибутковість інвестицій в державний борг буде продовжувати зростати або ж залишатиметься стабільною. Тому для досягнення максимальної фінансової ефективності слід підвищити депозитну ставку на 5%, що забезпечить максимальну чисту економічну вигоду у розмірі 35,48 млн. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акціонерне товариство «Ідея Банк». URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/institutions/19390819> (дата перегляду: 19.10.2023)
2. Банківський вклад (депозит). URL : https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123143&cat_id=122978 (дата перегляду: 19.10.2023)
3. Банківські операції: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. *Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”* ; [уклад. С. В. Башлай]. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. 142 с. URL: <http://banking.uabs.sumdu.edu.ua/images/department/banking/discip/BankivskiOperacii/btp/tl7.pdf> (дата перегляду: 19.10.2023)
4. Булюк В. В., Бездітко Ю. М. Інструменти депозитної політики банків України: оціночні характеристики та ефективність. *Причорноморські економічні студії*. 2019. №38 (2). С.78-83.
5. Вартість строкових депозитів за даними статистичної звітності банків України. URL: https://bank.gov.ua/files/Procentlastb_DEP.xls (дата перегляду: 19.10.2023).
6. Вдовенко Л. О. Депозитна політика банку як основа забезпечення стійкості та надійності ресурсної бази. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 27. С.278-284.
7. Депозити для юридичних осіб. URL: <https://ideabank.ua/uk/business/deposits> (дата перегляду: 19.10.2023)
8. Депозити. URL: <https://ideabank.ua/uk/deposits> (дата перегляду: 19.10.2023)

9. Дослідження: онлайн-українці та криптовалюта. URL: <https://tns-ua.com/news/doslidzhennya-onlayn-ukrayintsi-ta-kriptovalyuta> (дата перегляду: 19.10.2023)
10. Еш С.М., Фінансовий ринок: Навч.посіб. – К.: *Центр учбової літератури*, 2009. 528 с.
11. Жаворонок А.В., Тенденції розвитку ринку банківських депозитів в Україні. *Проблеми економіки (Харьков)*. 2018. № 3 (37). С. 184-190.
12. Жовтун Є. В., Теоретичні аспекти депозитної політики банків / Є. В. Жовтун // *Облік і фінанси*. - 2016. - № 3. - С. 77-83
13. Згруповані балансові залишки (у розрізі банків). URL: https://bank.gov.ua/files/stat/aggregation_2023-09-01.xlsx (дата перегляду: 19.10.2023)
14. Ідея банк. URL: <https://ideabank.ua/uk> (дата перегляду: 19.10.2023)
15. Квасницька Р. С., Антонюк О. В. Сучасний інструментарій реалізації депозитної політики банків України. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: зимові диспути*. 2021. Т. 1. С.436.
16. Кількість клієнтів та рахунків в банках. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kilkist-kliyentiv-ta-rahunkiv-v-bankah> (дата перегляду: 12.10.2023)
17. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ) : підручник. [2-ге вид., доп. і перероб.]. К. : «*Центр учбової літератури*». 2017. 676 с.
18. Оборотно-сальдовий баланс банків (у розрізі банків). URL: https://bank.gov.ua/files/stat/OSB_bank_2023-09-01.xlsx (дата перегляду: 19.10.2023)
19. Огляди фінансових корпорацій. URL: https://bank.gov.ua/files/3.1-Monetary_Statistics.xlsx (дата перегляду: 19.10.2023)

20. Основні показники діяльності банків України. URL : https://bank.gov.ua/files/stat/Indicators_Banks_2021-09-01.xlsx (дата перегляду: 19.10.2023)

21. Первинний ринок ОВДП. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/primary-ovdp-chart> (дата перегляду: 19.10.2023)

22. Подплетній В. Депозитна політика банків України та її вплив на ефективність залучення депозитних ресурсів. *Наука–виробництво*. 2021. С.85.

23. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій та операцій з ощадними сертифікатами банку: Постанова Національного банку України за станом на 03 грудня 2003. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z1256-03> (дата перегляду: 19.10.2023)

24. Про банки і банківську діяльність: Закон України за станом на 07 грудня 2000 р. /Верховна Рада України. Київ : Верховна Рада України, 2000. № 2121-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.30. (Закон України)

25. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків: Закон України за станом на 30 жовтня 1996 р. /Верховна Рада України. Київ : Верховна Рада України, 1996. № 448/96-ВР. (Закон України)

26. Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб - вкладників комерційних банків України: Указ Президента України за станом на 10.09.1998 №996/98. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996/98/ed19980910/find?text=%C2%EA%EВ%E0%E4> (дата перегляду: 19.10.2023)

27. Про Національний банк України: Закон України за станом на 20 травня 1999 р. /Верховна Рада України. Київ : Верховна Рада України, 1999. № 679-XIV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 29, ст.238. (Закон України)

28. Про платіжні послуги: Закон України за станом на 30 червня 2021 р. /Верховна Рада України. Київ : URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>, 2021. № 1591-IX. (Закон України)

29. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України за станом на 23 лютого 2006 р. /Верховна Рада України. Київ : Верховна Рада України, 2006. № 3480-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 31, ст. 268. (Закон України)

30. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України за станом на 14 грудня 2021 р. /Верховна Рада України. Київ : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-IX>, 2021. № 1953-IX. (Закон України)

31. Процентні ставки банків за строковими депозитами фізичних осіб. URL: https://bank.gov.ua/files/Inter_r_term_dep.xlsx (дата перегляду: 19.10.2023).

32. Процентні ставки за кредитами та депозитами. Цінні папери резидентів. Індекс ПФТС. URL : https://bank.gov.ua/files/4-Financial_markets.xlsx (дата перегляду: 19.10.2023)

33. Процентні ставки за кредитами та депозитами. Цінні папери резидентів. Індекс ПФТС. URL: https://bank.gov.ua/files/Inter_r_term_dep.xlsx (дата перегляду: 19.10.2023).

34. Радченко Н.Г., Методичні підходи до оцінки ефективності депозитної політики банку. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. №3(27). 2014. С. 161-166

35. Романова М. І., Устюгова Ж. В., Основи банківської справи. Навчальний посібник. К.: *Центр учбової літератури*. 2007. 168 с.

36. Рудалева Л. В., Аналіз діяльності банків на фондовому ринку України в процесі модернізації національної економіки. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління*. 2013. Вип. 2. С. 306-315

37. Сенищ П. М., Механізм формування депозитної політики банку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 5. Том 2. С.242-247
38. Фінансова звітність. URL: <https://ideabank.ua/uk/about/finance-reports> (дата перегляду: 19.10.2023)
39. Фостяк В., Депозитна політика банків України в умовах пандемії COVID-2019. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2021. №3.38. С.15-24.
40. Цивільний кодекс України: Закон України за станом на 02.11.2019 / Верховна Рада України. Київ : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356 (Закон України)
41. Bank deposit. URL : <https://www.merriam-webster.com/dictionary/bank%20deposit> (дата перегляду: 19.10.2023)
42. The 2020 Global Crypto Adoption Index: Cryptocurrency is a Global Phenomenon. URL: <https://blog.chainalysis.com/reports/2020-global-cryptocurrency-adoption-index-2020> (дата перегляду: 19.10.2023)
43. The Basel Committee - overview. URL: <https://www.bis.org/bcbs/> (дата перегляду: 19.10.2023)
44. Why Mastercard is bringing crypto onto its network. RefferalCandy. URL: <https://www.mastercard.com/news/perspectives/2021/why-mastercard-is-bringing-crypto-onto-our-network/> (дата перегляду: 19.10.2023)